
**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
na terenie Gminy Brudzeń Duży na lata
2017 - 2026**

**GMINA BRUDZEŃ DUŻY
POWIAT PŁOCKI
WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE**

ZAMAWIAJĄCY	GMINA BRUDZEŃ DUŻY
WYKONAWCA	WESTMOR CONSULTING
WYKONAŁ	JOANNA KWAŚNIEWSKA

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Metodologia opracowania Strategii.....	4
3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Brudzeń Duży.....	5
3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej.....	5
3.1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Brudzeń Duży.....	5
3.1.2. Demografia.....	6
3.1.3. Rynek pracy	13
3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa.....	16
3.1.5. Służba zdrowia	17
3.1.6. Edukacja	17
3.1.7. Kultura i sport	19
3.1.8. Podmioty wsparcia społecznego.....	20
3.1.9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi	28
3.2. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Brudzeń Duży	30
3.2.1. Problemy w rodzinie	30
3.2.2. Bezrobocie	32
3.2.3. Problemy osób z niepełnosprawnością	36
3.2.4. Uzależnienia	37
3.2.5. Ubóstwo	42
3.2.6. Bezdomność.....	43
3.2.7. Przemoc w rodzinie	43
3.2.8. Przestępczość	46
3.2.9. Problemy osób starszych.....	47
3.3. Wyniki badania ankietowego.....	48
3.4. Analiza SWOT	52
4. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią	54
4.1. Prognoza demograficzna	54
4.2. Prognoza zmian	59
6. Kierunki niezbędnych działań.....	61
7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe.....	62
8. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii	63
9. Spis tabel	67
10. Spis wykresów.....	68
11. Spis rysunków	68
12. Załącznik	68

1. Wprowadzenie

Problemy społeczne będące wynikiem zmian politycznych i gospodarczych, jakie dokonały się w Polsce na przestrzeni ostatnich lat, stawiają przed władzami samorządowymi nowe wyzwania. Dotychczas realizowany model polityki społecznej polegający głównie na łagodzeniu skutków niekorzystnych zjawisk okazał się nie dość skuteczny. Podejmowane działania skierowane były głównie na walkę z rezultatami problemów, mniej było nacisku na profilaktykę zagrożeń. W efekcie rośnie liczba osób – beneficjentów pomocy społecznej i utrwalają się postawy roszczeniowe tego kręgu osób. Dlatego też potrzebą chwili jest opracowanie spójnych, całościowych, perspektywicznych programów polityki społecznej. Podstawowym narzędziem realizacji lokalnej polityki społecznej jest **strategia rozwiązywania problemów społecznych**. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (j.t. Dz. U. z 2015 poz. 163 ze zm.), który mówi: *„do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym „należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.”* Zgodnie z art. 16b, ust. 2, strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera w szczególności:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
  - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
  - b) kierunków niezbędnych działań,
  - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
  - d) wskaźników realizacji działań.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problemami społecznymi w mieście oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej jak: edukacja, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, pomoc osobom niepełnosprawnym, zapobieganie wykluczeniu społecznemu. Działania będą kierowane głównie do środowisk pozostających na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Brudzeń Duży na lata 2017-2026 jest wieloletnim dokumentem programowym, który ma istotne znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego jej mieszkańców, a w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

2. Metodologia opracowania Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Brudzeń Duży na lata 2017-2026 przygotowana została zgodnie z ogólnymi warunkami stawianymi takim dokumentom. Umownie można ją podzielić na trzy główne części.

Pierwsza część przedstawia charakterystykę sytuacji społecznej Gminy Brudzeń Duży wg stanu na dzień 31.12.2015 roku (w niektórych przypadkach dane dotyczą roku 2014 i 2016). Zawarto tutaj informacje istotne z punktu widzenia występujących na jej terenie problemów społecznych. Przeanalizowano strukturę demograficzną, sytuację na rynku pracy, stan gospodarki Gminy. Opisano również dostępne dla mieszkańców usługi społeczne tj. edukacja, kultura, ochrona zdrowia i pomoc społeczna. Charakterystyki tej dokonano w oparciu o:

- informacje uzyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brudzeniu Dużym,
- dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Płocku oraz Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie,
- dane Głównego Urzędu Statystycznego,
- inne dane dostępne na stronach internetowych oraz w dokumentach strategicznych Gminy.

Charakterystykę sytuacji społecznej Gminy Brudzeń Duży podsumowuje analiza SWOT.

Część drugą stanowi prognoza zmian problemów społecznych zidentyfikowanych w części diagnostycznej. Prognoza ta została podzielona na 2 zasadnicze części:

- prognozę demograficzną opracowaną w oparciu o Prognozę dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050 opracowaną przez GUS, oraz
- prognozę zmian problemów społecznych na terenie Gminy w wyniku realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz działań organizacji i instytucji publicznych działających w zakresie pomocy społecznej (w tym działań GOPS w Brudzeniu Dużym), które będą miały na celu przeciwdziałanie i niwelowanie istniejących problemów.

Niniejsza prognoza stanowi podstawę do zdefiniowania konkretnych celów strategicznych i kierunków działań.

Część trzecia to sformułowanie konkretnych celów strategicznych i kierunków działań niezbędnych do zredukowania niekorzystnych zjawisk społecznych występujących na terenie Gminy Brudzeń Duży. W części tej określono również sposób realizacji Strategii oraz jej ramy finansowe ze wskazaniem źródeł finansowania określonych działań oraz wskaźników ich realizacji.

Strategia obejmuje okres do 2026 roku. Uzasadnieniem dla tak wybranego horyzontu czasowego jest z jednej strony specyfika procesów społecznych (skutki realizacji Strategii będą widoczne dopiero w dłuższym okresie czasu), z drugiej zaś strony konieczność dostosowania Strategii do innych dokumentów programowych na szczeblu krajowym i wojewódzkim.

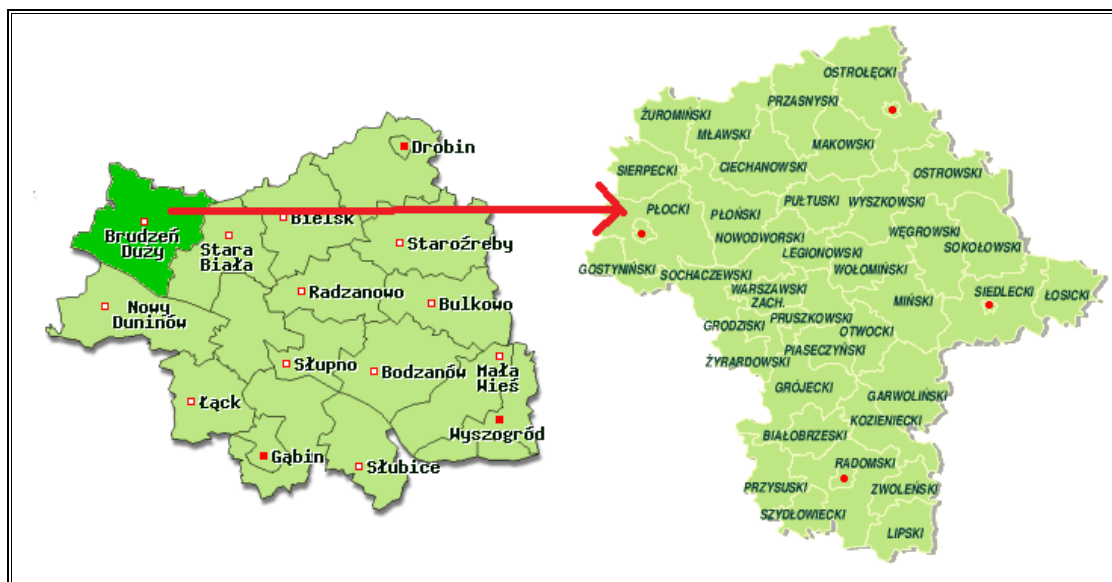
3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Brudzeń Duży

3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej

3.1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Brudzeń Duży

Gmina Brudzeń Duży jest gminą wiejską, położoną w zachodniej części powiatu płockiego, w województwie mazowieckim. Gmina jest położona na terenie Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego, nad Wisłą, a także wzdłuż meandrującej rzeki Skrwy. Niniejsza jednostka samorządu terytorialnego zajmuje powierzchnię 159,84 km² (co stanowi około 8,89% powiatu płockiego oraz 0,45% powierzchni województwa mazowieckiego) i jest największą Gminą w powiecie płockim.

Rysunek 1. Położenie Gminy Brudzeń Duży na tle powiatu płockiego i województwa mazowieckiego

Źródło: www.zpp.pl

Gmina Brudzeń Duży graniczy z:

- od strony północno-zachodniej z gminą Tłuchowo powiatu lipnowskiego,
- od strony północno-wschodniej z gminami Mochowo i Gozdowo powiatu sierpeckiego,
- od strony wschodniej z gminą Stara Biała, powiat płocki,
- od strony południowej z rzeką Wisłą (a za nią z gminą Nowy Duninów i gminą Włocławek),
- od strony północnej z gminą Dobrzyń nad Wisłą.

Dużym atutem Gminy jest bliskie położenie Płocka, stanowiącego siedzibę powiatu płockiego – oddalone średnio o ok. 20 km oraz stosunkowo nieduża odległość od Warszawy (ok. 132 km) siedziby władz województwa mazowieckiego, największego miasta kraju oraz stolicy Państwa. Bliskie sąsiedztwo Płocka i związane z tym migracje korzystnie wpływają na zwiększenie liczby mieszkańców Gminy oraz rozwój lokalnych i regionalnych firm produkcyjnych, handlowych i usługowych.

3.1.2. Demografia

LICZEBNOŚĆ GMINY Z PODZIAŁEM NA PŁEĆ

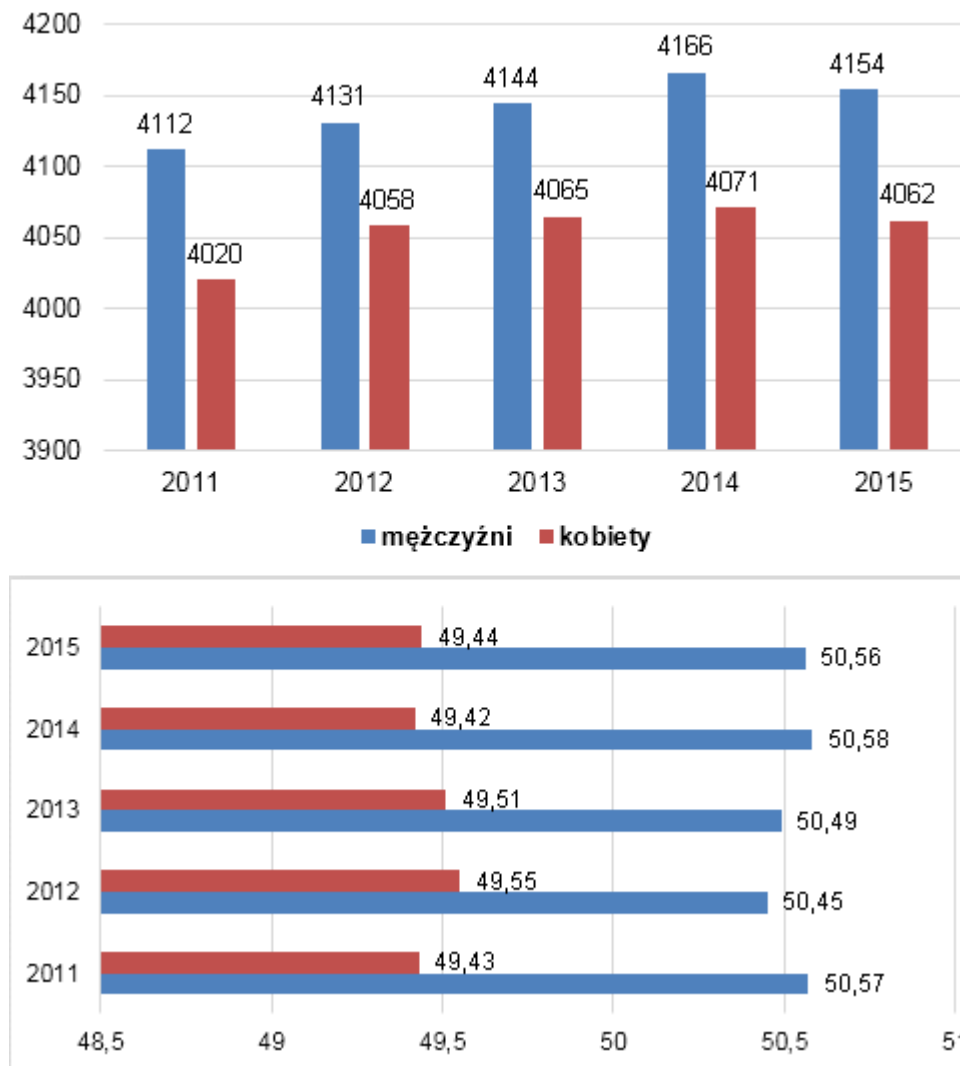
Liczba ludności na terenie Gminy Brudzeń Duży na koniec 2015 roku wynosiła 8 216 osób, z czego kobiety stanowiły 49,44%, a mężczyźni 50,56%. W okresie 2011-2015 liczba ludności wzrosła o 1,03%. Należy jednak zauważyć, że od 2011 roku do 2014 roku liczba mieszkańców Gminy systematycznie wzrastała, a w 2015 roku odnotowano spadek liczby ludności w porównaniu z rokiem 2014.

Tabela 1. Liczebność Gminy Brudzeń Duży z podziałem na płeć

Wyszczególnienie	J. m.	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	osoba	8 132	8 189	8 209	8 237	8 216
mężczyźni	osoba	4 112	4 131	4 144	4 166	4 154
	%	50,57	50,45	50,49	50,58	50,56
kobiety	osoba	4 020	4 058	4 065	4 071	4 062
	%	49,43	49,55	49,51	49,42	49,44

Źródło: Dane GUS

Wykres 1. Struktura ludności Gminy Brudzeń Duży według płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

STRUKTURA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW

Najliczniejszą grupę wiekową wśród mieszkańców Gminy w roku 2015 stanowiły osoby w wieku pomiędzy 30 a 34 rokiem życia. Następnymi w kolejności były osoby w wieku 25-29 lat, 35-39 lat oraz 40-44 lat.

Tabela 2. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Brudzeń Duży w 2015 r.

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
0-4 lata	398	198	200
5-9 lat	491	251	240
10-14 lat	445	224	221
15-19 lat	527	264	263
20-24 lata	615	334	281
25-29 lat	641	350	291
30-34 lata	659	366	293
35-39 lat	628	327	301
40-44 lata	617	329	288
45-49 lat	545	291	254
50-54 lata	518	266	252
55-59 lat	542	287	255
60-64 lata	475	239	236
65-69 lat	391	176	215
70-74 lata	236	98	138
75-79 lat	207	83	124
80-84 lata	165	40	125
Powyżej 85	116	31	85
Razem	8 216	4 154	4 062

Źródło: Dane GUS

Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Brudzeń Duży została również przedstawiona w Tabeli 3 z podziałem na 3 grupy:

- grupa w wieku przedprodukcyjnym,
- grupa w wieku produkcyjnym,
- grupa w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 3. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym

Wyszczególnienie	Jedn. Miary	2011	2012	2013	2014	2015
w wieku przedprodukcyjnym						
Ogółem	Osoba	1 773	1 765	1 729	1 680	1 644
Mężczyźni	Osoba	895	893	867	848	828
Kobiety	Osoba	878	872	862	832	816
w wieku produkcyjnym						
Ogółem	Osoba	5 117	5 170	5 187	5 227	5 221

Wyszczególnienie	Jedn. Miary	2011	2012	2013	2014	2015
Mężczyźni	Osoba	2 828	2 851	2 873	2 891	2 898
Kobiety	Osoba	2 289	2 319	2 314	2 336	2 323
w wieku poprodukcyjnym						
Ogółem	Osoba	1 242	1 254	1 293	1 330	1 351
Mężczyźni	Osoba	389	387	404	427	428
Kobiety	Osoba	853	867	889	903	923
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem						
w wieku przedprodukcyjnym	%	21,8	21,6	21,1	20,4	20,0
w wieku produkcyjnym	%	62,9	63,1	63,2	63,5	63,5
w wieku poprodukcyjnym	%	15,3	15,3	15,8	16,1	16,4

Źródło: Dane GUS

Analizując dane zawarte w Tabeli 3 należy stwierdzić, że najliczniejszą grupę w 2015 roku stanowiły osoby w wieku produkcyjnym – 63,5% populacji Gminy. Natomiast ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 20,0%, a w wieku poprodukcyjnym – 16,4%.

W analizowanym okresie można zauważyć, że:

- liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym maleje (w analizowanym okresie nastąpił spadek liczebności tej grupy o 7,28%), co w konsekwencji spowoduje spadek liczby ludności Gminy przy założeniu, że tendencja malejąca będzie się utrzymywała w kolejnych latach,
- liczba ludności w wieku produkcyjnym w stosunku do innych grup w analizowanym okresie nieznacznie wzrasta, w analizowanych latach nastąpił wzrost o 2,03%.
- liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w okresie poddanym analizie systematycznie wzrasta – odnotowano wzrost na poziomie 8,78%. Jednocześnie należy zauważyć, że udział tej grupy w ogólnej liczbie ludności Gminy Brudzeń Duży znacznie wzrósł i w 2015 roku oscylował na poziomie 16,4%.

Spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, przy jednoczesnym wzroście liczebności osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, świadczy o starzeniu się społeczeństwa na terenie Gminy Brudzeń Duży.

POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

W 2002 roku w Gminie Brudzeń Duży dominowały osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym – 44,0% populacji Gminy. Kolejną pod względem liczebności grupę stanowiły osoby z wykształceniem zawodowym zasadniczym – 28,40% oraz osoby z wykształceniem średnim – 17,20%. Wykształcenie wyższe posiadało 3,44% osób, a policealne 1,24% osób.

Odsetek osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia wynosił 5,71%.

Zauważalne jest zróżnicowanie wykształcenia mieszkańców Gminy Brudzeń Duży ze względu na płeć. Wśród kobiet z terenu Gminy wyższy niż u mężczyzn był odsetek osób z wykształceniem wyższym, policealnym, średnim i podstawowym ukończonym, zaś zdecydowanie niższy odsetek osób z wykształceniem zawodowym.

Tabela 4. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Brudzeń Duży

Rodzaj wykształcenia	Ogółem		Mężczyźni	Kobiety
	Liczba osób	Udział %		
Wyższe	219	3,44	84	135
Policealne	79	1,24	21	58
Średnie	1 094	17,20	489	605
Zasadnicze zawodowe	1 806	28,40	1 084	722
Podstawowe ukończone	2 798	44,0	1 387	1 411
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	363	5,71	148	215

Źródło: Dane GUS Narodowy Spis Powszechny 2002

Przedstawione wyżej dane dotyczą wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku i nie odzwierciedlają aktualnej sytuacji. Należy założyć, iż obecnie na terenie Gminy Brudzeń Duży, podobnie jak i w całym kraju, liczba osób z wykształceniem wyższym jest nieco większa. Potwierdzeniem tego są dane GUS dotyczące wykształcenia mieszkańców powiatu płockiego ze spisu powszechnego przeprowadzonego w 2002 i 2011 roku zawarte w Tabeli 5.

Tabela 5. Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu płockiego

Rodzaj wykształcenia	2002	2011	Zmiana % 2011/2002
Wyższe	3 427	9 899	188,85
Średnie i policealne	1 918	24 552	1 180,08
Średnie zawodowe	11 574	12 541	8,35
Średnie ogólnokształcące	4 393	10 088	129,64
Zasadnicze zawodowe	23 257	24 074	3,51
Podstawowe ukończone	34 931	25 918	-25,80
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	6 773	2 346	-65,36

Źródło: Dane GUS (Narodowy Spis Powszechny 2002 Ludność, Narodowy Spis Powszechny 2011 Ludność)

Coraz więcej osób z terenu powiatu decyduje się również na podjęcie edukacji, o czym świadczą:

- wzrost liczby osób z wykształceniem średnim i policealnym,

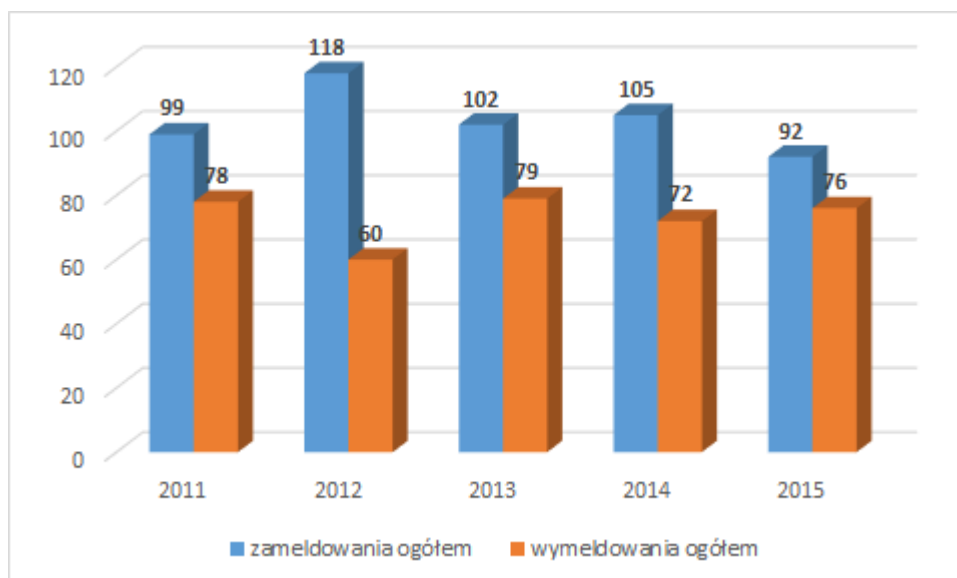
- wzrost liczby osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym o 129,64%,
- spadek liczby osób z wykształceniem podstawowym ukończonym o 25,80%,
- spadek liczby osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia o 65,36%.

Należy zatem zakładać, że sytuacja w Gminie Brudzeń Duży obecnie kształtuje się podobnie.

MIGRACJE

Poprzez migracje rozumie się stałą lub czasową zmianę miejsca pobytu. Saldo migracji ma istotny wpływ na wysokość populacji danego obszaru. W Gminie Brudzeń Duży w latach 2011 – 2015 zarówno liczba zameldowań, jak i wymeldowań ulegała wahaniom. Najniższy poziom zameldowań odnotowano w 2015 roku, natomiast największa liczba wymeldowań miał miejsce w 2012 roku. Ostatecznie, w 2015 roku, w porównaniu do roku 2011, liczba zameldowań spadła o 7,07%, a liczba wymeldowań zmniejszyła się o 2,6%.

Wykres 2. Migracje w Gminie Brudzeń Duży

Źródło: Opracowanie własne

W latach 2011 – 2015 saldo migracji dla Gminy Brudzeń Duży (różnica między liczbą osób, które zameldowały się na terenie Gminy a liczbą osób, które się z niej wymeldowały w danym roku) było dodatnie. Szczegółowe dane dotyczące salda migracji na terenie Gminy Brudzeń Duży w ostatnich 5 latach, przedstawia Tabela 6.

Tabela 6. Migracje na pobyt stały w Gminie Brudzeń Duży wg typu i kierunku

Wyszczególnienie		2011	2012	2013	2014	2015
Miasto	zameldowania	74	62	67	71	72
	wymeldowania	43	44	48	50	41
	saldo	31	18	19	21	31
Wieś	zameldowania	25	55	34	34	20
	wymeldowania	32	15	31	22	35
	saldo	-7	40	3	12	-15
Zagranica	zameldowania	0	1	1	0	0
	wymeldowania	3	1	0	0	0
	saldo	-3	0	1	0	0
zameldowania ogółem		99	118	102	105	92
wymeldowania ogółem		78	60	79	72	76
saldo migracji		21	58	23	33	16

Źródło: Dane GUS

PRZYROST NATURALNY

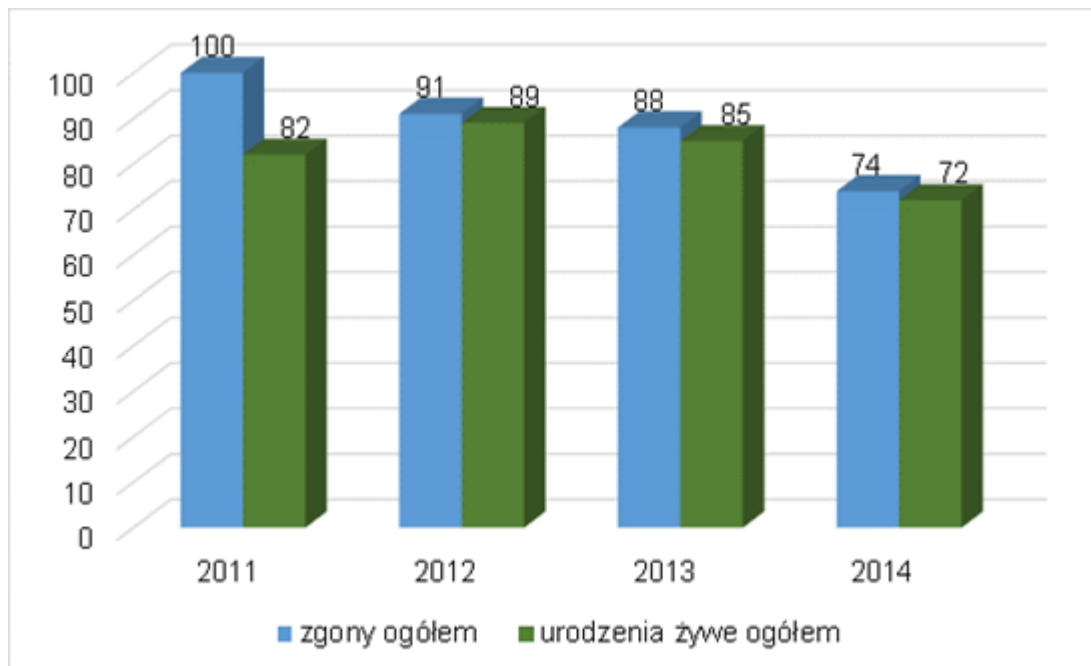
Przyrost naturalny na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2011-2015 przyjmował wartości ujemne, co oznacza, że liczba urodzeń w tym okresie była niższa niż liczba zgonów.

Tabela 7. Przyrost naturalny

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Zgony ogółem	100	91	88	74	83
Urodzenia żywe ogółem	82	89	85	72	79
Przyrost naturalny ogółem	-18	-2	-3	-2	-4
mężczyźni	-23	-1	-5	3	-1
kobiety	5	-1	2	-5	-3

Źródło: Dane GUS

Wykres 3. Urodzenia żywe i zgony

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

3.1.3. Rynek pracy

Na terenie Gminy Brudzeń Duży na koniec 2015 roku działało 450 podmiotów gospodarczych, z czego 3,78% w sektorze publicznym, zaś 96,22% w sektorze prywatnym. Przez cały okres analizy, liczba podmiotów gospodarczych na obszarze Gminy podlegała systematycznemu wzrostowi, ostatecznie w 2015 roku liczba ta była o 14,80% wyższa niż w roku bazowym. Tendencję wzrostową liczby podmiotów odnotowano w sektorze prywatnym, w którym liczba podmiotów gospodarczych w analizowanym okresie wzrosła o 14,85% (głównie wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą). Również w sektorze publicznym nastąpił wzrost liczby podmiotów o 13,33%. Warto zauważyć, że największa ilość podmiotów gospodarki narodowej ogółem działała na terenie Gminy Brudzeń Duży w 2015 roku. Struktura gospodarcza na obszarze przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego została przedstawiona w Tabeli 8.

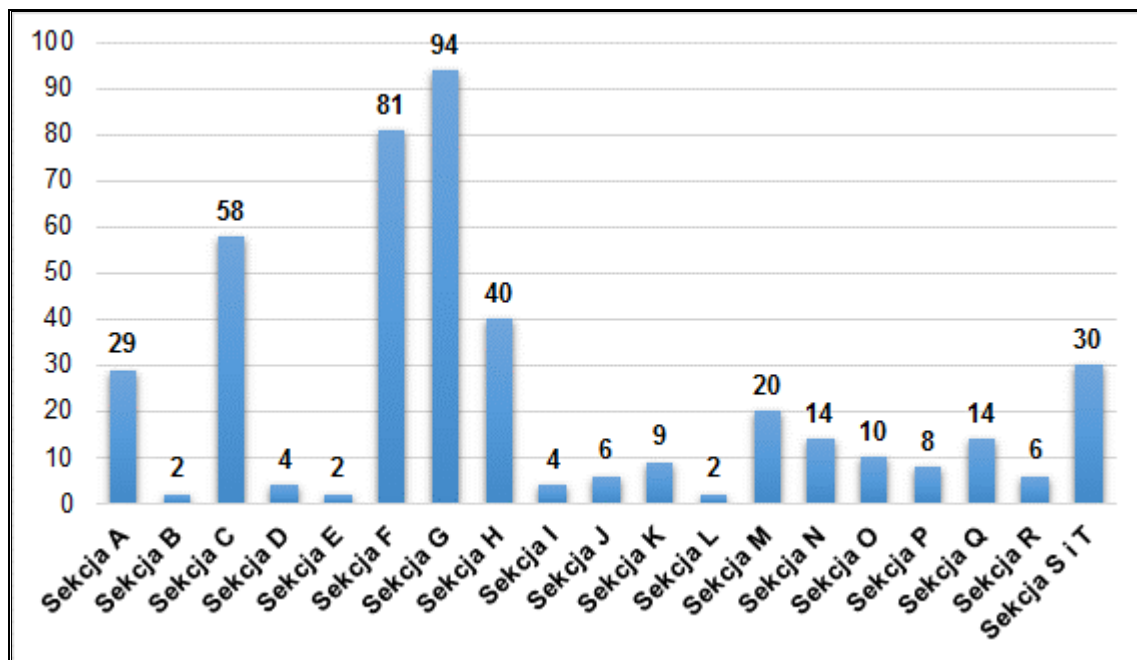
Tabela 8. Podmioty gospodarcze działające na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2011-2015

Wyszczególnienie	J. m.	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	Jedn. gosp.	392	402	441	443	450
Sektor publiczny						
Podmioty gospodarki narodowej ogółem		15	18	18	17	17
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	Jedn. gosp.	12	15	15	14	14
sektor publiczny - spółki handlowe		0	0	1	1	1
Sektor prywatny						
Podmioty gospodarki narodowej		377	384	423	426	433
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą		317	319	346	346	353
Spółki handlowe	Jedn. gosp.	8	8	15	16	17
sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego		0	0	0	0	0
Spółdzielnie		4	4	6	6	6
Fundacje		1	2	3	3	3
Stowarzyszenia i organizacje społeczne		16	16	18	18	18

Źródło: Dane GUS

W analizowanym okresie największy udział w sektorze prywatnym posiadały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (w 2015 roku stanowiły ponad 81,52% podmiotów sektora prywatnego). Następnymi w kolejności pod względem liczebności były stowarzyszenia i organizacje społeczne – 18 podmiotów oraz spółki handlowe – 17 podmiotów w 2015 roku. Na terenie Gminy funkcjonowało również 6 spółdzielni i 3 fundacje.

Wykres 4. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Brudzeń Duży w 2015 r. wg sekcji PKD 2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi na wykresie 4, działalność gospodarcza zarejestrowana na terenie Gminy Brudzeń Duży koncentruje się głównie na handlu hurtowym i detalicznym, budownictwie, przetwórstwie przemysłowym oraz transporcie i gospodarce magazynowej.

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody.; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja

Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

Do największych podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Gminy Brudzeń Duży należą między innymi:

- Zakład Obrotu Rolnego „Rol-Bud” – Brudzeń Duży;
- Firma Usługowo - Handlowa, Ośrodek Rekreacyjno - Szkoleniowy – Cierszewo;
- „Trans-Kop” s.a. – Siecień;
- Zakład Produkcyjny „Drewpol” s.a. – Parzeń;
- „Rolmex” s.j.– Brudzeń Duży;
- Marina-Murzynowo Sp. z o. o.;
- Trans-Petrol Przedsiębiorstwo Transportowo Handlowe Stefan Wawrzyński;
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowo-Produkcyjne „Ekl-Tank” s.j.;
- Chmielewski Adam, Zielona Dolina.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży wyznaczono tereny przeznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego pod rozwój przedsiębiorczości:

1. Brudzeń Duży i Bądkowo Kościelne Brudzeń Mały – ok. 10ha;
2. Siecień – ok. 15 ha;
3. Sikórz – ok. 11 ha;
4. Bądkowo Jeziorne – ok. 1,5 ha.

3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa

Według danych GUS w 2015 r. ogółem na terenie Gminy Brudzeń Duży znajdowało się 2 595 mieszkań o łącznej powierzchni 237 292 m² .

Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Brudzeń Duży

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem						
mieszkania	mieszk.	2 482	2 505	2 539	2 572	2 595
Izby	izba	10 429	10 553	10 722	10 892	11 003
powierzchnia użytkowa	m ²	223 094	226 435	230 611	234 903	237 292

Źródło: Dane GUS

Zgodnie z informacjami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brudzeniu Dużym, na terenie niniejszej jednostki samorządu terytorialnego nie ma mieszkań socjalnych. Gmina posiada jedynie mieszkania komunalne w ilości 28 mieszkań, które obecnie są zamieszkałe. W Gminie występuje wysokie zapotrzebowanie na mieszkania socjalne. Pracownicy socjalni zgłosili 8 rodzin ubiegających się o mieszkania socjalne oraz 2 osoby bezdomne.

Zadaniem własnym Gminy jest tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych swoim obywatelom. Zakres odpowiedzialności obejmuje przede wszystkim zapewnienie lokali socjalnych mieszkańcom o niskich dochodach. Lokale socjalne służą zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych osobom o niskich dochodach nie posiadających tytułu prawnego do lokalu oraz osób eksmitowanych na podstawie wyroku sądowego.

3.1.5. Służba zdrowia

Na terenie Gminy Brudzeń Duży opiekę medyczną dla mieszkańców zapewniają:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zdrowie” Sp. z o.o. w Brudzeniu Dużym, ul. Jana Pawła II 2, 09-414 Brudzeń Duży. W ośrodku jest dostęp do następujących specjalistów: neurolog, laryngolog, stomatolog, ginekolog, kardiolog, reumatolog, ortodonta, fizjoterapeuta i lekarz rodzinny.
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Przychodnia Rodzinna” w Brudzeniu Dużym, ul. Miła 8, 09-414 Brudzeń Duży. Lekarze specjaliści: ginekolog, kardiolog, reumatolog, chirurg, diabetolog, fizjoterapeuta, pediatra. lekarz rodzinny.

Ponadto na terenie Gminy działają dwie apteki:

- Apteka „Pod Lipą” w Brudzeniu Dużym, ul. Jana Pawła II 3, 09-414 Brudzeń Duży,
- Apteka - Żaneta Łukomska w Brudzeniu Dużym, Brudzeń Duży 102C, 09-414 Brudzeń Duży.

Źródło: Dane z GOPS w Brudzeniu Dużym

3.1.6. Edukacja

Na terenie Gminy Brudzeń Duży funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Brudzeniu Dużym, ul. Płocka 12, 09-414 Brudzeń Duży, w tym:
  - Szkoła Podstawowa,
  - Przedszkole Samorządowe,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Sikorzu, Sikórz 85, 09 -411 Biała, w tym:
  - Szkoła Podstawowa im. Gustawa Zielińskiego,
  - Przedszkole Samorządowe,
- Zespół Szkół w Siecieniu, Siecień 84, 09-411 Biała, w tym:

- Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej,
- Gimnazjum im. Adama Mickiewicza,
- Gimnazjum im. Pawła Włodkowica w Brudzeniu Dużym, ul. Szkolna 15, 09-414 Brudzeń Duży,
- Niepubliczne Gimnazjum Katolickie im. bł. abp Antoniego Juliana Nowowiejskiego i bp Leona Wetmańskiego w Sikorzu, Sikórz 83A, 09-411 Biała,
- Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. św. Stanisława Kostki w Sikorzu, Sikórz 83A, 09-411 Biała.

Źródło: Dane GOPS w Brudzeniu Dużym

Tabela 10. Gminne placówki oświatowe na terenie Gminy Brudzeń Duży

Nazwa szkoły	Liczba uczniów	Liczba etatów nauczycielskich
Zespół Szkolno – Przedszkolny w Brudzeniu Dużym		
Szkoła Podstawowa,	182	18,5
Przedszkole Samorządowe	87	6,2
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Sikorzu		
Szkoła Podstawowa im. Gustawa Zielińskiego,	116	12,6
Przedszkole Samorządowe	64	4,5
Zespół Szkół w Siecieniu		
Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej	255 +67 oddział „0”	18,1
Gimnazjum im. Adama Mickiewicza	92	11,0
Gimnazjum im. Pawła Włodkowica w Brudzeniu Dużym	129	20,0
Niepubliczne Gimnazjum Katolickie im. bł. abp Antoniego Juliana Nowowiejskiego i bp Leona Wetmańskiego w Sikorzu	90	12,05
Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. św. Stanisława Kostki w Sikorzu	32	7,47

Źródło: Dane GOPS w Brudzeniu Dużym

Stosunek wszystkich osób uczących się na danym poziomie kształcenia do całej populacji osób będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi kształcenia, czyli tak zwany współczynnik skolaryzacji (brutto) w okresie 2011 - 2015 przedstawia Tabela 11.

Tabela 11. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego na terenie Gminy Brudzeń Duży

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
szkoły podstawowe	89,89	87,34	82,74	80,43	81,58
gimnazja	110,41	106,21	108,79	110,10	125,08

Źródło: Dane GUS

We wszystkich z analizowanych lat, współczynnik skolaryzacji w gimnazjach na terenie Gminy Brudzeń Duży był znacznie wyższy niż 100. Takie wartości wskaźnika wynikają z faktu, że do szkół na terenie Gminy Brudzeń Duży uczęszczają dzieci i młodzież spoza terenu gminy.

3.1.7. Kultura i sport

Zadania z zakresu **kultury** na terenie Gminy Brudzeń Duży realizują następujące placówki:

- Gminna Biblioteka Publiczna w Brudzeniu Dużym, znajdująca się w budynku Gimnazjum w Brudzeniu Dużym, ul. Szkolna 15, 09-414 Brudzeń Duży;
  - Filia Biblioteczna w Sikorzu w budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Sikorzu;
  - Filia Biblioteczna w Siecieniu w budynku Zespołu Szkół w Siecieniu.
- Muzeum w Murzynowie;

Gminna Biblioteka Publiczna jest instytucją działającą na rzecz okolicznej społeczności, wspierająca rozwój edukacyjny dzieci i młodzieży z terenów Gminy. W ramach jej struktury organizacyjnej wyodrębniono filię w Siecieniu oraz Sikorzu. Na działalność Gminnej Biblioteki składają się; konkursy czytelnicze, plastyczne, literackie, spotkania autorskie, spotkania z bają, wycieczki oraz imprezy artystyczno-literackie pn. „Cała Polska czyta dzieciom”.

Muzeum w Murzynowie mieści się w niedużej zabytkowej chacie z początku XX wieku, położonym nad samym brzegiem Wisły. W muzeum znajdują się zbiory poświęcone dawnym zawodom mieszkańców tej nadwiślańskiej wioski, głównie rybołówstwu, żegludze wiślanej, sadownictwu oraz uprawie roli. Wśród zbiorów można oglądać przedmioty ze sfery duchowo-religijnej, znaleziska archeologiczne oraz okazy przyrodnicze.

Źródło: <http://mazowieckieskarby.pl/>

W Gminie Brudzeń Duży funkcjonują także ochotnicze straże pożarne liczące ogółem 383 członków. Dbają one przede wszystkim o bezpieczeństwo i ochronę przeciwpożarową mieszkańców Gminy, ale także wpływają na integrację lokalnej społeczności i zapewniają ciekawe formy spędzania wolnego czasu. Jednostki OSP w szkołach z terenu Gminy organizują eliminacje gminne Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej pod hasłem „Młodzież Zapobiega Pożarom”, uczestniczą w gminnych i powiatowych zawodach sportowo-pożarniczych, ale także biorą udział w wydarzeniach kulturalnych mających miejsce na terenie

niniejszej jednostki samorządu terytorialnego. Ważną rolę w tym względzie odgrywa Orkiestra Dęta w Sobowie, która działa od 30 września 1985 roku. Gra orkiestry pojawia się przy ważnych uroczystościach gminnych i kościelnych. Orkiestra bierze udział w takich uroczystościach jak: Dni Gminy Brudzeń Duży, dożynki gminne i parafialne, coroczna pielgrzymka do Skępego, a ponadto uczestniczy w procesjach Bożego Ciała, organizuje koncerty m.in. Koncert Kolęd w pierwszych dniach stycznia.

Źródło: <http://brudzen.pl/>

Sport jest nieodzownym elementem życia wielu mieszkańców Gminy Brudzeń Duży, dlatego też Gmina wspiera rozwój dyscyplin sportowych oraz pracuje nad stworzeniem warunków i możliwości do rozwijania zainteresowań sportowych.

W skład głównych obiektów tworzących bazę sportowo-rekreacyjną wchodzi:

- hala sportowa w Sikorzu;
- hala sportowa w Siecieniu;
- hala sportowa w Brudzeniu Dużym;
- boiska sportowe.

Mieszkańcy Gminy mają możliwość uprawiania sportu w działających klubach sportowych, które prowadzą działalność kulturalno-sportową na rzecz mieszkańców, udział w rozgrywkach, turniejach piłki nożnej i piłki siatkowej:

- Ludowy Klub Sportowy „Wisła-Główina-Sobowo”,
- Gminny Klub Sportowy „Skrwa” Brudzeń,
- Uczniowski Klub Sportowy „Sikorzanka”.

Najważniejszymi imprezami sportowymi jakie mają miejsce na terenie Gminy są Duathlon po Mazowieckiej Szwajcarii oraz Amatorski Wyścig Rowerowy po Brudzeńskim Parku Krajobrazowym.

Dzięki istnieniu warunków do uprawiania sportu i rekreacji, tj. boisk sportowych oraz sal gimnastycznych, zauważalny jest wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem wśród mieszkańców Gminy.

3.1.8. Podmioty wsparcia społecznego

Placówką realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Brudzeń Duży jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brudzeniu Dużym. Siedziba GOPS mieści się przy ulicy Jana Pawła II 2A. GOPS zatrudnia 12 osób. Kadre GOPS tworzą kierownik, główna księgowa, inspektor ds. świadczeń rodzinnych, inspektor, starszy referent, starszy specjalista pracy socjalnej – koordynator, specjalista pracy socjalnej, starszy pracownik socjalny, asystent rodziny oraz sprzątaczką.

GOPS realizuje zadania własne i zlecone zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należą:

- opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka,
- sporządzanie zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej,
- udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia,
- przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowego,
- opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie zamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
- praca socjalna,
- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych,
- dożywianie dzieci,
- sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
- pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,

- utworzenie i utrzymanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia.

Pozostałe zadania własne Gminy to:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych,
- przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
- podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
- współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach.

Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej:

- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną,
- prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Świadczenia z pomocy społecznej:

- Świadczenia pieniężne- obejmujące: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy, zasiłek i pożyczkę na ekonomiczne usamodzielnienie, pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki, świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla

cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd.

- Świadczenia niepieniężne- obejmujące: pracę socjalną, bilet kredytowy, składki na ubezpieczenie zdrowotne, składki na ubezpieczenie społeczne, pomoc rzeczową, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, interwencję kryzysową, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia, specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia, mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej, opiekę i wychowanie w rodzinie zastępczej i w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

GOPS realizuje ponadto świadczenia wynikające z ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.u. z 2015 r, poz.114):

- świadczenia rodzinne obejmują: zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego; świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekunów oraz jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka, które mają na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka.

Zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli: dochód w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza 674 zł, a w przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 764 zł.

Fundusz Alimentacyjny - to świadczenia wynikające z ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2015 r poz. 859 ze zm.). Fundusz przeznaczony jest do zabezpieczenia wypłacania alimentów, w przypadku gdy osoby zobowiązane uchylają się od ich płacenia. Świadczenia przysługują osobie uprawnionej, do ukończenia przez nią 18 roku życia albo w przypadku, gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia, a także w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności, wówczas świadczenie przysługuje bezterminowo. Drugim warunkiem otrzymania pomocy jest uzyskanie dochodu w przeliczeniu na jednego członka w rodzinie, nie przekraczającego kwoty 725 zł.

Ośrodek od kwietnia 2016 r. realizuje zadania w oparciu o ustawę z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r. poz. 195) w ramach programu rządowego Rodzina 500 PLUS. Świadczenie wychowawcze przysługuje matce, ojcu,

opiekunowi faktycznemu dziecka lub opiekunowi prawnemu dziecka do ukończenia przez dziecko 18 roku życia.

Świadczenie wychowawcze przysługuje w wysokości 500,00 zł miesięcznie na drugie i kolejne dziecko w rodzinie bez względu na wysokość dochodu. Świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko przysługuje jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 800,00 zł, a jeżeli członkiem rodziny jest dziecko niepełnosprawne kwoty 1 200,00 zł.

Pozyskiwanie środków zewnętrznych

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brudzeniu Dużym od 01.06.2008 r. do 31.12.2014 r. był realizatorem projektu systemowego: „Aktywna integracja w gminie Brudzeń Duży” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013 priorytetu VII. Promocja integracji społecznej. Projekt skierowany był do osób długotrwale bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo, a także do osób z otoczenia wykluczonych społecznie zamieszkujących Gminę Brudzeń Duży. Celem ogólnym projektu było zwiększenie aktywności zawodowej osób bezrobotnych, będących klientami pomocy społecznej. Uczestnicy projektu miały możliwość ukończenia wybranego przez siebie kursu zawodowego a także zdobycia prawa jazdy kat. "B" Dodatkowo przez okres trwania projektu wszystkie osoby były objęte wsparciem przez asystenta pracy z rodziną

Jako wkład własny do projektu w ramach zawartych kontraktów socjalnych ze środków własnych Gminy, uczestnikom projektu zostało udzielone wsparcie w formie zasiłków celowych aktywizacyjnych z przeznaczeniem na dofinansowanie kosztów związanych z udziałem w projekcie. Realizując projekt Gmina miała na uwadze ograniczenie dysfunkcji w rodzinach dotkniętych ubóstwem na skutek długotrwałego bezrobocia. Oferowane nowe formy pracy i wykorzystanie instrumentów aktywnej integracji zawodowej i społecznej, pracy socjalnej stanowiło skuteczną pomoc, aby te osoby usunąć z grupy ryzyka i pomóc w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych przy wykorzystaniu własnych uprawnień i zasobów oraz pozyskanych nowych umiejętności poprzez uczestnictwo w projekcie.

W całym okresie realizacji projektu systemowego pt. „Aktywna integracja w gminie Brudzeń Duży” latach 2008 – 2014 Ośrodek wydatkował ogółem: **792 723,23 zł** w tym: środki pozyskane z Europejskiego Funduszu Społecznego w kwocie – **709 487,29 zł** oraz wkład własny ze środków gminy – **83 235,94 zł**. Ogółem w projekcie uczestniczyło **66 osób** z pośród których, **40% osób** uaktywniło się na rynku pracy poprzez podjęcie zatrudnienia w różnych

formach tj. staże, praca tymczasowa, praca na umowę, praca zlecenie, praca dorywcza itp. **18%** osób biorących udział w projekcie odeszło z pomocy społecznej.

Źródło: Dane z GOPS w Brudzeniu Dużym

W 2015 roku świadczenia w ramach zadań własnych zostały przyznane łącznie 592 osobom, które wchodziły w skład 620 rodzin. Szczegółowy wykaz świadczeń społecznych przyznanych w 2015 roku przez GOPS w Brudzeniu Dużym w ramach zadań własnych Gminy przedstawia Tabela 12.

**Tabela 12. Pomoc społeczna na terenie Gminy Brudzeń Duży – zadania własne gminy
(stan na dzień 31.12.2015 r.)**

Formy pomocy	Liczba osób którym przyznano świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki stałe ogółem, w tym:	33	337	158 080	32	51
- przyznany dla osoby samotnie gospodarującej	24	271	138 303	24	24
- pozostającej w rodzinie	9	66	19 777	8	27
Zasiłki okresowe ogółem	70	144	46 453	70	222
- w tym środki własne	X	X	1 390	X	X
Dotacja	X	X	45 060	X	X
Przyznane z powodu bezrobocia	68	140	44 221	68	212
Przyznane z powodu niepełnosprawności	1	1	438	1	5
Posiłek	256	32 131	112 230	131	558
- w tym dla dzieci	256	32 131	112 230	131	558
Usługi opiekuńcze ogółem	9	5 716	58 264	9	12
Sprawienie pogrzebu	0	0	0	0	0
Inne zasiłki celowe i w naturze ogółem	153	X	68 076	146	479
Praca socjalna	X	X	X	161	493
Udzielenie schronienia	2	290	4 165	2	5
Skierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca Gminy w tym domu.	0	0	0	0	0
Razem	592	38 759	536 987	620	2 037

Źródło: Dane z GOPS w Brudzeniu Dużym

W Tabeli 13 przedstawiono dane dotyczące rodzaju i skali pomocy społecznej w Gminie Brudzeń Duży, udzielonej przez GOPS. Najliczniejszą grupę beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Brudzeniu Dużym w 2015 roku stanowiły osoby dotknięte ubóstwem – 647 osób. Na przestrzeni lat 2011 – 2015 liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa zmniejszyła się o 7,04%.

Drugim istotnym powodem wsparcia udzielanego przez GOPS w Brudzeniu Dużym było bezrobocie – 484 osób, trzecim długotrwała lub ciężka choroba – 257 osób, a czwartym bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i gospodarstwa domowego – 153 osoby.

Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej mogą korzystać zarówno z pomocy finansowej, jak i rzeczowej.

Tabela 13. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Brudzeniu Dużym

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin					Liczba osób w tych rodzinach				
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
Ubóstwo	213	208	222	219	200	696	668	726	691	647
Bezdomność	3	1	1	1	1	5	1	1	1	1
Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	55/42	51/37	58/39	58/38	54/37	290/249	271/225	301/232	299/224	271/205
Bezrobocie	168	152	164	163	150	524	479	535	503	484
Niepelnosprawność	74	78	74	67	59	199	298	191	164	152
Długotrwała lub ciężka choroba	116	197	96	84	89	320	278	254	222	257
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	62	52	54	53	44	251	180	185	178	153
- rodziny niepełne	38	36	35	38	28	126	112	105	118	86
- rodziny wielodzietne	15	9	7	3	3	87	48	37	14	15
Alkoholizm	10	7	8	8	9	19	14	15	15	18
Trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	9	5	6	6	3	15	5	6	6	3
Przemoc w rodzinie	0	0	1	0	0	0	0	3	0	0
Zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0

Źródło: Dane z GOPS w Brudzeniu Dużym

Jednym z rodzajów pomocy materialnej dla rodzin z terenu Gminy Brudzeń Duży są **świadczenia rodzinne** obejmujące zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego, świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny i świadczenia pielęgnacyjne oraz jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka, które mają na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka.

DODATKI MIESZKANIOWE

Mieszkańcy Gminy Brudzeń Duży mogą także skorzystać z pomocy przyznawanej w formie dodatku mieszkaniowego. Dodatek mieszkaniowy przysługuje, jeżeli średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego uzyskany w okresie 3 miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego nie przekracza 175% kwoty najniższej emerytury obowiązującej w dniu złożenia wniosku w gospodarstwie jednoosobowym lub 125% tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym. Dodatek mieszkaniowy przysługuje następującym osobom:

- Najemcom i podnajemcom lokali mieszkalnych.
- Osobom mieszkającym w lokalach mieszkalnych, do których przysługuje im spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego.
- Osobom mieszkającym w lokalach znajdujących się w budynkach stanowiących ich własność i właścicielom samodzielnych lokali mieszkalnych.
- Innym osobom mającym tytuł prawny do zajmowanego lokalu mieszkalnego i ponoszącym wydatki związane z jego zajmowaniem.
- Osobom zajmującym lokal mieszkalny bez tytułu prawnego, oczekującym na przysługujący im lokal zamienny albo socjalny.

Ponadto istotną kwestią, decydującą o przyznaniu dodatku mieszkaniowego, jest określona w ustawie powierzchnia użytkowa lokalu mieszkalnego lub budynku mieszkalnego w przeliczeniu na liczbę członków gospodarstwa domowego, która nie może przekraczać określonej wielkości.

Źródło: <http://brudzenduzy.naszops.pl/dodatki-mieszkaniowe>

3.1.9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Gmina Brudzeń Duży co roku uchwała „Program współpracy gminy Brudzeń Duży z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, wskazanymi w art. 5 ust. 1 i art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”. W *Programie* są zawarte są m.in. zasady i formy współpracy z organizacjami pozarządowymi, zadania publiczne przewidziane do realizacji w danym roku, okres i sposób realizacji programu, wysokość środków przeznaczonych na realizację programu, a także sposób oceny jego realizacji.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży działają:

- Stowarzyszenie Przyjaciół Sobowa, Sobowo 25, 09-414 Brudzeń Duży. Stowarzyszenie prowadzi działalność na rzecz dzieci i młodzieży oraz wszystkich mieszkańców miejscowości Sobowo oraz Gminy Brudzeń Duży, pomoc naukowa, finansowa i rzeczowa istniejącej w Sobowie Orkiestrze Dętej oraz jej wychowankom, upowszechnianie muzyki w jej wielorakiej formie i funkcji społecznej. Stowarzyszenie zajmuje się także organizacją koncertów Orkiestry Dętej.
- Stowarzyszenie Mieszkańców Siecienia i Okolic na rzecz Wspierania Aktywności Lokalnej, Siecień 84, 09-411 Biała. Stowarzyszenie istnieje od 2007 roku i liczy 27 członków. Działalność Stowarzyszenia skupia się na: pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównaniu ich szans, ochronie i promocji zdrowia, przeciwdziałaniu uzależnieniom i patologiom społecznym, działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, działalności wspomagającej rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych, wspieraniu i upowszechnianiu kultury fizycznej i sportu, turystyki i krajoznawstwie, wypoczynku dzieci i młodzieży, kulturze, sztuce, ochronie dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, ekologii i ochronie zwierząt oraz ochronie dziedzictwa przyrodniczego.
- Towarzystwo Przyjaciół Gminy Brudzeń im. Pawła Włodkowica, Brudzeń Duży, ul. Toruńska 2, 09-414 Brudzeń Duży. Obszary działalności Towarzystwa to: kultywowanie tradycji historycznych, kulturowych i gospodarczych Gminy Brudzeń Duży, popularyzacja wiedzy na temat regionu, podejmowanie działań zmierzających do gospodarczego i kulturalnego rozwoju Gminy, zbieranie informacji, materiałów, eksponatów z regionu, działania na rzecz masowego uprawiania sportu i zdrowego trybu życia, współpraca z innymi stowarzyszeniami.
- Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Rejonowy w Brudzeniu Dużym, ul. Jana Pawła II 2A, 09-414 Brudzeń Duży. Komitet zajmuje się pomocą niefinansową na rzecz ludności w formie dostarczania żywności dla najuboższych mieszkańców Gminy Brudzeń Duży.

Źródło: Dane z GOPS w Brudzeniu Dużym

3.2. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Brudzeń Duży

3.2.1. Problemy w rodzinie

Rodzina jest społecznością powołaną do wzbudzania i rozwoju życia jednostkowego, a jednocześnie jest podstawą życia społecznego, ponieważ dostarcza społeczeństwu nowych członków i najpełniej kształtuje człowieka. Rodzina stanowi dla dziecka najlepsze naturalne środowisko, w którym otoczone jest opieką i ma możliwość zaspokajania swoich potrzeb. W prawidłowo funkcjonującej rodzinie, w systemie cenionych wartości, na pierwszy plan wysuwane jest szczęście i dobro dziecka, które daje równocześnie szczęście rodzicielskie i małżeńskie. Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny może zagrażać szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną, czyli taką, która nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych.

Problemy występujące w takiej rodzinie często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Dysfunkcje takie jak alkoholizm, narkomania, przemoc, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych stanowią główne problemy dezorganizujące życie rodzin, którym często towarzyszy problem długotrwałego bezrobocia, czy ubóstwa. W tym miejscu należy również zwrócić uwagę na problem dziedziczenia postaw społecznych w rodzinie. Ww. kwestie są najczęściej przyczyną niedostosowania społecznego dzieci. Dokonujące się zmiany, postęp, szybsze tempo życia, niosące za sobą wiele pozytywnych skutków, często pogłębiają wiele negatywnych zjawisk, takich jak: bezrobocie, uzależnienia, przestępczość (które są niejednokrotnie przyczynami rozpadu rodziny), a także prowadzą do problemu braku integracji i rozwoju przestrzeni sąsiedzkiej.

W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi, moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Dlatego, jeśli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, instytucje i służby zobligowane do wspierania rodziny zobowiązane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań.

Organizując różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny problemowej, należy doceniać i konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka. Zamiast zastępować i wyręczać rodzinę w wypełnianiu jej roli, należy ją przede wszystkim wspierać i wspomagać, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

Stosowane rozwiązania powinny opierać się na współpracy różnych podmiotów wsparcia społecznego po to, by udzielona pomoc była kompleksowa i dawała jak największe prawdopodobieństwo rozwiązania problemów rodzin dysfunkcyjnych. W tych działaniach należy uwzględnić nie tylko wsparcie finansowe, ale również pomoc psychologów, asystentów rodziny, pedagogów szkolnych, pracowników przychodni medycznych czy policji, którzy pomogą walczyć z trudnościami i rozwijać umiejętności opiekuńczo-wychowawcze rodzin. Ważna jest również integracja rodzin, zapewnienie im możliwości wspólnego spędzania czasu i budowania więzi rodzinnych.

PRACA Z RODZINĄ

Gmina Brudzeń Duży realizuje program pomocy rodzinie w oparciu o zapisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 575).

Do zadań własnych Gminy należy:

- opracowanie i realizacja trzyletniego gminnego programu wspierania rodziny,
- tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
- tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
  - zapewnienie rodzinie przezywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
  - organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
  - prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci.
- finansowanie:
  - kosztów szkoleń dla rodzin wspierających,
  - podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
  - kosztów związanych z udzielaniem pomocy ponoszonych przez rodziny wspierające.
- współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym,
- prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

W świetle założeń ustawy, pomoc dziecku i jego rodzinie powinna mieć charakter interdyscyplinarny i być udzielana przez właściwych specjalistów w ramach zintegrowanego lokalnego systemu. Ważne jest, by działania i decyzje względem rodziny były podejmowane przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji (pomoc społeczna, szkoła, sąd, policja, służba zdrowia, organizacje społeczne, kościół). Gmina Brudzeń Duży realizuje program od 2013 roku. Celem programu jest wspieranie rodziny poprzez prowadzenie działań i tworzenie warunków sprzyjających prawidłowemu wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Uchwałą Nr XIII/84/16 Rady Gminy Brudzeń Duży z dnia 25 lutego 2016 r. został uchwalony „Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2016 – 2018”. W ramach programu z rodzinami mającymi problemy opiekuńczo - wychowawcze pracuje asystent rodziny. W 2015 roku opieką asystenta rodziny objętych było 10 rodzin. W związku z realizacją programu pomocy rodzinie w 2010 roku zostało zawarte porozumienie pomiędzy Gminą Brudzeń Duży reprezentowaną przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brudzeniu Dużym a Szkołami z terenu Gminy Brudzeń Duży, w ramach którego strony zobowiązały się do współpracy polegającej na:

- przekazywaniu sobie wzajemnie informacji dotyczących działań wobec dzieci i młodzieży wymagającej wsparcia ze strony służb gminnych,
- stałej współpracy pracowników socjalnych z pedagogami i psychologami szklonymi w formie spotkań raz w miesiącu – wymiana informacji, omówienie problemów rodzin wymagających wsparcia,
- podejmowaniu wspólnych działań na rzecz poprawy sytuacji rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży realizowany jest także projekt pod nazwą „Grupa wsparcia dla nieaktywnych kobiet”, który jest formą pomocy, spełniającą funkcję społeczną. Program sprzyja integracji i nawiązaniu kontaktów między uczestniczkami, a także ma działanie terapeutyczne. W grupie wsparcia uczestniczy 5 kobiet w wieku aktywności zawodowej. Zajęcia odbywają się w Ośrodku Pomocy Społecznej w terminach ustalonych przez grupę, a prowadzi je starszy specjalista pracy socjalnej, który pełnił funkcję koordynatora. W 2015 roku odbyło się 10 spotkań. Głównym celem realizowanych działań jest aktywizacja kobiet nieaktywnych zawodowo z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.

Źródło: Dane z GOPS w Brudzeniu Dużym

3.2.2. Bezrobocie

Mieszkańcy Gminy Brudzeń Duży znajdują zatrudnienie głównie w podmiotach gospodarczych zlokalizowanych na terenie Gminy oraz w pobliskich miejscowościach. Jednak oferowana na rynku pracy liczba miejsc jest niewystarczająca w stosunku do liczby osób potrzebujących pracy. Kierunki kształcenia w placówkach ponadgimnazjalnych są nieadekwatne

do aktualnych potrzeb rynku pracy – brak przygotowania osób w zawodach technicznych, co powoduje w kolejnych latach trudności w znalezieniu pracy. Duże znaczenie ma również niechęć części osób bezrobotnych do podjęcia pracy oraz niedopasowanie wykształcenia części osób do potrzeb rynku pracy, np. duża liczba osób z wykształceniem wyższym humanistycznym (pedagogika, filozofia, historia) przy znikomym zapotrzebowaniu rynku. W kontekście bezrobocia warto również zwrócić uwagę na fakt dziedziczenia bezrobocia. Bezrobotni rodzice nie są w stanie zapewnić dzieciom odpowiedniego wykształcenia. Na dodatek często przekazują im własny wzorzec zachowania: bezradność, poczucie niemożności zmienienia swojego życia i pesymizm. W takiej sytuacji status bezrobotnego zaczyna być traktowany jako jedyne korzystne rozwiązanie. Następuje przenoszenie i umacnianie negatywnych wzorów - bierności. Dlatego też konieczne jest uruchomienie programów mających na celu przeciwdziałanie bezrobociu rodzinnemu poprzez uaktywnienie członków rodzin oraz zapobieganie dziedziczeniu bezrobocia. Ponieważ większość członków tych rodzin to osoby o niskim poziomie wykształcenia i słabej aktywności, konieczne są spotkania i zajęcia z psychologiem, doradcą zawodowym, w wybranych przypadkach szkolenia i przekwalifikowania.

Zgodnie z danymi GUS, w latach 2011 - 2015 na terenie Gminy Brudzeń Duży spadła liczba osób bezrobotnych. W 2015 roku zarejestrowanych było 534 osób bezrobotnych, co w porównaniu do roku bazowego daje spadek w wysokości 3,44%. Wśród osób pozostających bez pracy w roku 2015 przeważały kobiety, ich udział oscylował na poziomie 54,87%. Należy zauważyć, że największy spadek osób bezrobotnych odnotowano na przestrzeni lat 2014/2015, kiedy to ich liczba spadła aż o 12,46%.

Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł w 2015 roku dla kobiet 12,6%, a dla mężczyzn 8,3%.

Tabela 14. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2011-2015

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Bezrobotni zarejestrowani wg płci					
ogółem	553	605	636	610	534
mężczyźni	248	285	302	285	241
kobiety	305	320	334	325	293
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci					
ogółem	10,8	11,7	12,3	11,7	10,2
mężczyźni	8,8	10,0	10,5	9,9	8,3
kobiety	13,3	13,8	14,4	13,9	12,6

Źródło: Dane GUS

W kolejnej tabeli zostały przedstawione dane dotyczące bezrobocia na terenie Gminy Brudzeń Duży pochodzące z Powiatowego Urzędu Pracy w Płocku. Należy zauważyć, iż informacje przekazane przez PUP różnią się od danych pochodzących z GUS. Analizując informacje z PUP w Płocku należy zauważyć znaczny spadek liczby osób bezrobotnych w 2015 roku w porównaniu do roku poprzedniego – spadek wyniósł 12,60% (Tabela 15).

Tabela 15. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Brudzeń Duży

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba osób bezrobotnych ogółem, w tym:	546	605	636	611	534
kobiety	302	320	334	325	293
mężczyźni	244	285	302	286	241
Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku	X	X	X	X	88
Liczba bezrobotnych absolwentów	40	33	48	23	38
Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych	19	23	25	20	15
Liczba osób bezrobotnych wg wieku					
- do 25 roku życia	136	132	147	135	111
- 25-34 lata	160	184	171	172	162
- 35-44 lata	128	134	149	148	130
- 45-54 lata	83	105	113	95	71
- 55-59 lata	26	38	43	47	40
- 60 i więcej	13	12	13	14	20
Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy (w miesiącach)					
-do 1 miesiąca	28	48	34	64	49
-1-3 miesięcy	97	140	155	124	96
-3-6 miesięcy	107	97	98	76	86
-6-12 miesięcy	126	112	118	109	111
-12-24 miesięcy	108	114	117	110	81
- pow. 24 miesięcy	80	94	114	128	114
Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia					
- wyższe	53	57	54	51	47

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
- policealne i średnie zawodowe	96	111	114	129	122
- średnie ogólnokształcące	30	37	39	38	36
- zasadnicze zawodowe	158	187	209	176	143
- gimnazjalne i poniżej	209	213	220	217	186

Źródło: Dane GOPS w Brudzeniu Dużym

Analizując strukturę bezrobocia na terenie Gminy Brudzeń Duży, należy zauważyć, że:

- wśród osób bezrobotnych przeważały kobiety, które stanowiły 54,87% osób bezrobotnych na koniec 2015 roku. Należy jednak zaznaczyć, że na przestrzeni lat 2011 - 2015 ich liczba spadła o 2,98%,
- liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku w 2015 r. wynosiła 88,
- w analizowanym okresie zmniejszyła się liczba bezrobotnych absolwentów oraz bezrobotnych osób niepełnosprawnych (odpowiednio o 5,00% i 21,05%),
- ze względu na wiek osób bezrobotnych: na koniec 2015 roku najliczniejszą grupę stanowiły osoby od 25 do 34 roku życia – ich udział wyniósł 30,34%, analizując zmiany na przestrzeni lat 2011 - 2015 zauważamy, że liczba tych osób wzrosła o 1,25%,
- w przypadku czasu pozostawania bez pracy, w 2015 r. najliczniejszą grupę stanowiły osoby pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy – 8,77%, a najmniejszą osoby pozostające bez pracy do 1 miesiąca – 9,12%,
- pod względem wykształcenia wśród osób bezrobotnych: w 2015 r. największy udział miała grupa osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (34,83% ogółu bezrobotnych) oraz zasadniczym zawodowym (26,78% ogółu bezrobotnych). Należy zauważyć, że wraz ze wzrostem wykształcenia maleje liczba osób bezrobotnych.

Osoby bezrobotne są drugą pod względem liczebności grupą beneficjentów pomocy społecznej w Gminie Brudzeń Duży. W ramach współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Płocku Gmina Brudzeń Duży przystępuje co roku do realizacji prac społecznie - użytecznych.

Prace społecznie-użyteczne zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 23a ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy – to prace wykonywane przez bezrobotnych bez prawa do zasiłku na skutek skierowania przez starostę, organizowane przez gminę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej. Prace społecznie - użyteczne skierowane są do osób jednocześnie korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. W 2015 roku GOPS w Brudzeniu Dużym do wykonywania prac społecznie-użytecznych

wytypował 10 osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Płocku bez prawa do zasiłku, z określonym II profilem. Prace społecznie – użyteczne rozpoczęły się z dniem 1 kwietnia 2015 r. i zakończyły w dniu 30 czerwca 2015 r. W całym okresie wykonywania prac społecznie-użytecznych osoby bezrobotne przepracowały 1 200 godzin. W 2015 r. Gmina Brudzeń Duży w ramach robót publicznych zatrudniła 19 osób bezrobotnych, na odbycie stażu zostało przyjętych 5 osób.

Źródło: Dane z GOPS w Brudzeniu Dużym

3.2.3. Problemy osób z niepełnosprawnością

Niepełnosprawność jest jednym z ważniejszych problemów współczesnego świata, który wiąże się z obniżeniem sprawności funkcji fizycznych, psychicznych bądź umysłowych. Z niepełnosprawnością fizyczną często wiąże się tzw. niepełnosprawność społeczna, czyli niezdolność do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie. Do tej grupy zaliczamy osoby uzależnione i byłych więźniów.

Osoby niepełnosprawne spotykają się na co dzień z wieloma barierami, takimi jak bezrobocie, bariery architektoniczne i komunikacyjne, utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji oraz izolacją społeczną.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży istnieją budynki użyteczności publicznej dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, jednak nadal potrzebne są działania i inwestycje mające na celu zniesienie barier architektonicznych. Istotnym ograniczeniem jest także niedostosowanie obiektów handlowych.

Zgodnie z danymi GOPS w Brudzeniu Dużym, niepełnosprawni tworzą piątą pod względem liczebności grupę beneficjentów pomocy społecznej. W latach 2011 - 2015 liczba osób niepełnosprawnych objętych pomocą GOPS w Brudzeniu Dużym wzrosła z 159 do 188 (wzrost o 18,24%).

Tabela 16. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Brudzeniu Dużym z powodu niepełnosprawności

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba osób niepełnosprawnych, w tym:	159	169	171	175	188
kobiety	88	99	109	103	113
mężczyźni	71	70	62	72	75

Źródło: Dane GOPS w Brudzeniu Dużym

Osoby niepełnosprawne mogą liczyć na pomoc pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brudzeniu Dużym. Pracownicy socjalni prowadzą monitoring środowisk osób niepełnosprawnych, udzielają porad oraz wydają wnioski osobom ubiegającym się o stopień niepełnosprawności. Ponadto udzielana jest pomoc rzeczowa i materialna w postaci: zasiłków stałych, okresowych, celowych, pomocy usługowej oraz pracy socjalnej.

Ośrodek współpracuje także z organizacjami realizującymi programy i projekty dla osób niepełnosprawnych, z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Płocku oraz Powiatowym urzędem Pracy w Płocku.

Źródła: Dane GOPS w Brudzeniu Dużym

W związku z powyższym można uznać, że oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest zapewniona w podstawowym zakresie.

Istotnym problemem dla osób borykających się z niepełnosprawnością są restrykcyjne kryteria dochodowe, które decydują o tym, czy osoba niepełnosprawna otrzyma odpowiednią pomoc finansową i materialną, czy też nie. Należy bowiem pamiętać, że niepełnosprawność w rodzinie bardzo nadwyręża domowy budżet, a oferta publicznej i prywatnej służby zdrowia oraz innych podmiotów w zakresie terapii i rehabilitacji jest niewystarczająca. W związku z tym, osoby niepełnosprawne i ich rodziny są zmuszone korzystać z kosztownych usług świadczonych przez prywatne podmioty. Pogorszenie sytuacji finansowej wynika również z rezygnacji z pracy w celu opieki nad niepełnosprawną osobą. Nierzadko mają również miejsce problemy z powrotem na rynek pracy opiekuna osoby niepełnosprawnej i trudności w znalezieniu opieki nad taką osobą na czas pracy zawodowej.

Warto także podkreślić, że niepełnosprawność w rodzinie nie tylko wpływa na sytuację finansową, ale także na inne sfery życia rodziny. Częstymi problemami, które pojawiają się są: wyczerpanie, wypalenie, depresja, kryzysy małżeńskie (odchodzenie partnerów, z reguły mężczyzn od rodziny).

Samorząd gminny ma ograniczone możliwości działania w tym zakresie, jednak w przyszłości należy podejmować działania, które przyczynią się do poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych.

3.2.4. Uzależnienia

ALKOHOLIZM

Alkoholizm jest zaburzeniem polegającym na utracie kontroli nad ilością spożywanego alkoholu. Nadużywanie alkoholu jest ważnym problemem społecznym, który często prowadzi do wzrostu przestępczości i przemocy w rodzinie, ale także do innych zakłóceń życia rodzinnego. Efektem tego uzależnienia może być także izolacja społeczna, problemy finansowe i problemy z prawem. Problem ten dotyka coraz większą grupę ludzi, również

młodzież i dzieci w wieku szkolnym. Przeciwdziałanie temu zjawisku musi opierać się na długofalowych i wielokierunkowych działaniach.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży realizatorami działań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych są następujące jednostki:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Punkt Profilaktyki Uzależnień i Przeciwdziałania Przemocy,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Zadania GOPS związane z pomocą na rzecz osób uzależnionych od alkoholu polegają na: bieżącej pracy pracowników socjalnych z osobami z problemem alkoholowym zgodnie z zapisem projektu socjalnego „Droga do trzeźwości”. Projekt ma na celu utrzymanie abstynencji lub podjęcia leczenia odwykowego u osób uzależnionych.

Działalność Punktu Profilaktyki Uzależnień i Przeciwdziałania Przemocy, mieszczącego się w GOPS w Brudzeniu Dużym finansowana jest ze środków GKRPA. W Punkcie przyjmują specjaliści: terapeuta ds. uzależnień udziela porad dla osób uzależnionych od alkoholu, który pracuje z rodzinami z problemem alkoholowym oraz psycholog pracujący z osobami i rodzinami z problemami opiekuńczo-wychowawczymi i problemami przemocy.

W ramach realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, prowadzili działania w obszarze następujących zadań:

- udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przez przemocą w rodzinie,
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci i młodzieży uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,
- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych art. 13 i art. 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

Członkowie Komisji w ramach comiesięcznych posiedzeń prowadzili rozmowy z osobami z problemem alkoholowych, motywując je do podjęcia leczenia odwykowego.

W okresie wakacyjnym, Komisja zorganizowała 10-dniowy wyjazd wypoczynkowo - profilaktyczny dla 15 dzieci do miejscowości Sokolec. W 2015 r. Komisja kontynuowała akcję profilaktyczną pod hasłem „Kampania Liderzy Zdrowia”. Składały się na nią programy realizowane w placówkach oświatowych na terenie Gminy Brudzeń Duży oraz konkurs dla organizacji pożytku publicznego z terenu Gminy, propagujący profilaktykę antyuzależnień poprzez prowadzenie dla społeczności lokalnej, w szczególności dla dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych, zajęć kulturalnych w tym m.in.: muzycznych, plastycznych, teatralnych, a także działań z zakresu tematyki profilaktyki bezpieczeństwa życia i zdrowia oraz udzielania pierwszej pomocy, organizowanie festynów prorodzinnych, pogadanek i występów.

W dniu 16.06.2015 r. wspólnie z Zespołem Szkolno – Przedszkolnym, Komisja zorganizowała festyn prorodzinny dla mieszkańców Gminy Brudzeń Duży. Odbyły się występy, spektakle, a dzieci wraz z rodzicami uczestniczyli w grach, zabawach i konkursach. W miesiącu grudniu 2015 r. Komisja zorganizowała VII edycję Akcji Bożonarodzeniowej S.O.S. Rozdano łącznie 300 paczek oraz słodycze dla dzieci z Klubu profilaktyki środowiskowej jako nagrody w ramach konkursów profilaktycznych oraz dla dzieci z rodzin wielodzietnych, w których uwidoczony jest problem patologii uzależnień. W 2015 roku Komisja finansowała własne programy profilaktyczne opracowywane przez szkoły funkcjonujące na terenie Gminy Brudzeń Duży.

Źródło: Dane z GOPS w Brudzeniu Dużym

W Gminie podejmowany jest co roku *Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na terenie Gminy Brudzeń Duży* oraz *Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na terenie Gminy Brudzeń Duży*. Programy mają na celu rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii, a także określenie zasad działania w przypadkach nadużywania alkoholu i narkotyków. W konsekwencji powyższe dokumenty mają przeciwdziałać negatywnym skutkom nadużywania alkoholu i narkotyków oraz wskazywać na właściwe działania profilaktyczne. Celami Programów są:

- zapobieganie naruszeniom ustawy o wychowaniu w trzeźwości przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- zmniejszenie skali nadużycia alkoholu, zapobieganie i ograniczanie negatywnych skutków używania innych substancji psychoaktywnych oraz wczesna profilaktyka i edukacja w zakresie uzależnień,
- zmniejszenie rozmiarów szkód zdrowotnych, psychologicznych i społecznych spowodowanych używaniem środków psychoaktywnych i stosowaniem przemocy w rodzinie,

- propagowanie modelu „trzeźwego życia” poprzez tworzenie systemu oddziaływań profilaktycznych w procesie wychowawczym dzieci i młodzieży,
- monitorowanie i diagnozowanie zjawisk oraz zagrożeń wynikających z wszelkiego rodzaju uzależnień.

Poniższe tabele przedstawiają charakterystykę rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, korzystających z pomocy GOPS. Na przestrzeni lat 2011-2015 liczba rodzin dotkniętych problemem alkoholizmu w Gminie Brudzeń Duży, objętych pomocą GOPS wahała się i ostatecznie w roku 2015 spadła o 1 rodzinę w stosunku do roku bazowego (Tabela 17).

Tabela 17. Liczba rodzin dotkniętych alkoholizmem korzystających z pomocy GOPS w Brudzeniu Dużym

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba rodzin	10	7	8	8	9
Liczba osób w tych rodzinach	19	14	15	15	18

Źródło: Dane GOPS w Brudzeniu Dużym

Poniższa tabela przedstawia liczbę udzielonych porad dla rodzin dotkniętych problemem alkoholowym. Należy zauważyć, że w analizowanym okresie liczba osób zgłoszonych na Komisję ulegała dużym wahaniom, jednak ostatecznie porównując rok 2015 z rokiem 2011 spadła aż o 48,89%. W tym samym czasie nastąpił:

- spadek liczby osób, które zgłosiły się na wezwanie o 46,51%,
- spadek liczby osób skierowanych na przymusowe leczenie o 50,00% ,
- wzrost liczby dzieci korzystających z programów profilaktycznych w szkołach o 11,61%,
- wzrost liczby dzieci korzystających z różnych form wypoczynku o 13,33%.

Tabela 18. Liczba udzielonych porad dla rodzin dotkniętych problemem alkoholowym

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba udzielonych porad prawnych	0	19	18	21	24
Liczba udzielonych porad psychologicznych	0	0	0	0	18
Liczba osób zgłoszonych na Komisję	45	38	42	29	23
Liczba osób, które zgłosiły się na wezwanie	43	36	41	25	23
Liczba osób, które podjęły leczenie dobrowolnie	12	11	13	10	11
Liczba osób skierowanych na przymusowe leczenie	6	2	5	3	3

Liczba osób korzystających z różnych form terapii	16	10	13	12	18
Liczba dzieci korzystających z programów profilaktycznych w szkołach	620	715	640	685	692
Liczba dzieci korzystających z różnych form wypoczynku	15	15	15	15	17

Źródło: Dane GOPS w Brudzeniu Dużym

NARKOMANIA

Terminem narkomania określa się stan uzależnienia od środków odurzających. Pojęcie to obejmuje nie tylko nałogowe używanie narkotyków, ale także stosowanie wszelkich środków wywołujących euforię odurzającą. Nawykowe odurzanie się narkotykami staje się zjawiskiem masowym i groźnym dla zdrowia i życia (nadużywanie silnych środków narkotycznych prowadzi do śmierci, samobójstw na skutek przyjmowania różnych substancji) i dla mienia społeczeństwa (rozboje, rabunki, kradzieże popełnione w celu zdobycia pieniędzy na zaspokojenie głodu narkotycznego).

W latach 2011-2015 GOPS w Brudzeniu Dużym nie udzielał pomocy z powodu narkomanii. Nie oznacza to jednak, że terenie niniejszej jednostki samorządu terytorialnego problem ten nie występuje. Należy jednak podkreślić, że w przypadku zaistnienia takiej potrzeby, GOPS oferuje swoje wsparcie wszystkim osobom potrzebującym, w tym również osobom borykającym się z problemem uzależnienia od narkotyków.

INNE UZALEŻNIENIA

Wśród uzależnień możemy wyróżnić także:

- **uzależnienie od dopalaczy**, które młodzież może zakupić przez Internet. Dopalacze mają działanie psychoaktywne, wywołują w organizmie określone stany – odurzenia, pobudzenia, euforii, halucynacje. Negatywne skutki stosowania dopalaczy obejmują: bóle głowy, bóle w klatce piersiowej, zaburzenia rytmu serca, bezsensowność, problemy z koncentracją, stany lękowe, zawał serca, udar mózgu, stany agresji, które mogą zakończyć się próbą samobójstwa lub zabójstwa, śpiączką, niewydolnością nerek, wątroby.
- **uzależnienie od komputera i gier komputerowych**, które najczęściej dotyczy dzieci i młodzieży, powoduje, że osoby uzależnione często nie potrafią odróżnić rzeczywistości od fikcji. Do negatywnych skutków zaliczamy również: stopniowy zanik więzi rodzinnych, utrudniony rozwój intelektualny, osłabioną siłę woli, osobowość i wrażliwość moralną oraz zaniedbywanie obowiązków szkolnych i domowych.
- **uzależnienie od hazardu**, polega na częstym, powtarzającym się uprawianiu hazardu, który zaczyna kontrolować życie chorego i prowadzi do zaniedbania jego społecznych,

zawodowych i rodzinnych zobowiązań. W miarę postępowania choroby zwiększa się izolacja społeczna. Pojawia się poczucie winy i wstydu, a chory zaczyna ukrywać swoje uzależnienie. Gracz czuje konieczność natychmiastowego zaspokajania własnych potrzeb, co może prowadzić do aktów przemocy i przestępstw dokonywanych w celu zdobycia środków do gry.

Aktualnie system pomocy osobom uzależnionym na terenie Gminy Brudzeń Duży oparty jest między innymi na działaniach GOPS, GKRPA, Pełnomocnika ds. profilaktyk i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, stowarzyszeń i jednostek oświatowych.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży działa także Klub Środowiskowy mieszczący się w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Sikorzu, Sikórz 85, 09-413 Sikórz. Klub prowadzony jest przez Stowarzyszenie Na rzecz Dzieci i Młodzieży „Furtka” w Płocku. Klub działa w dni powszednie w godz. 13.00-17.00 oraz w soboty w godz. 9.00-13.00. Do Klubu uczęszcza 25 dzieci z terenu Sikorza i okolic. Jego celem jest zapewnienie opieki wychowawczej i pomocy na rzecz dzieci z rodzin dysfunkcyjnych. Prowadzone są także zajęcia socjoterapeutyczne, zajęcia rozwijające umiejętności społeczne z elementami zajęć edukacyjnych, zajęcia plastyczno-techniczne, zajęcia muzyczno-teatralne, zajęcia rekreacyjno-sportowe i turystyczno-krajoznawcze.

Źródło: Dane GOPS w Brudzeniu Dużym

3.2.5. Ubóstwo

Ubóstwo definiuje się na podstawie tzw. kryterium dochodowego. Ośrodek Pomocy Społecznej jest zobowiązany do pomocy osobom i rodzinom, których miesięczny dochód nie przekracza kwoty określonej w ustawie o pomocy społecznej na podstawie kryterium dochodowego. Wśród powodów ubóstwa wyróżniamy między innymi bezrobocie, uzależnienia i niechęć do podejmowania stałej pracy.

Ośrodek Pomocy Społecznej zobowiązany jest udzielić wsparcia osobom żyjącym na poziomie minimum socjalnego.

Zgodnie z danymi GOPS w Brudzeniu Dużym, ubóstwo tworzy najliczniejszą pod względem liczebności grupę beneficjentów pomocy społecznej. W latach 2011 - 2015 liczba rodzin objętych pomocą GOPS w Brudzeniu Dużym spadła z 213 do 200 (o 6,10%).

Tabela 19. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Brudzeniu Dużym, które spełniły kryterium do uzyskania pomocy

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba rodzin	213	208	222	219	200
Liczba osób w tych rodzinach	696	668	726	691	647

Źródło: Dane GOPS w Brudzeniu Dużym

3.2.6. Bezdomność

Za osobę bezdomną uważa się osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

W latach 2011-2015 liczba dotkniętych problemem bezdomności korzystających z pomocy GOPS na terenie Gminy Brudzeń Duży spadła z 3 osób korzystających z pomocy w 2011 roku do 1 osoby, która korzystała z pomocy w roku 2015 r. Na terenie Gminy nie ma bezdomnych osób niepełnosprawnych.

Tabela 20. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Brudzeniu Dużym z powodu bezdomności

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba osób bezdomnych, w tym:	3	1	1	1	1
- kobiety	2	0	0	0	1
- mężczyźni	1	1	1	1	0
- niepełnosprawni	0	0	0	0	0

Źródło: Dane GOPS w Brudzeniu Dużym

Na terenie Gminy Brudzeń Duży nie ma noclegowni ani ogrzewalni dla osób bezdomnych, osoby te w okresie zimowym kierowane są do noclegowni zlokalizowanych na terenie powiatu plockiego.

3.2.7. Przemoc w rodzinie

Przemocą w rodzinie można najogólniej określić zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie lub zaniechanie skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste powodując cierpienie i szkody, konflikty rodzinne, destrukcję podstawowych funkcji rodziny. Zjawiskami, które często towarzyszą przemocy w rodzinie są uzależnienia. Ofiarami przemocy są zazwyczaj kobiety, dzieci, osoby starsze, rzadziej mężczyźni. Wśród form

przemocy, oprócz przemocy fizycznej (która polega na różnej gamie form zachowania o różnym stopniu nasilenia np. wymierzaniu policzków, biciu, kopaniu itp.), mamy do czynienia np. z przemocą:

- seksualną - zmuszanie do określonych zachowań i kontaktów seksualnych (gwałt, zmuszanie do oglądania filmów, zdjęć pornograficznych itd.)
- psychiczną – słowne lub niewerbalne groźby użycia przemocy wobec osoby lub tego, co do niej należy, ten rodzaj przemocy przejawia się m.in. w zastraszaniu, poniżaniu, ubliżaniu, szantażowaniu itp.

Źródło: ms.gov.pl

- ekonomiczną - celowe niszczenie czyjejś własności, pozbawianie środków lub stwarzanie warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby. Np.: niszczenie rzeczy, włamanie do zamkniętego osobistego pomieszczenia, kradzież, używanie rzeczy bez pozwolenia, zabieranie pieniędzy, przeglądanie dokumentów, korespondencji, dysponowanie czyjąś własnością, zaciąganie pożyczek "na wspólne konto", sprzedawanie osobistych lub wspólnych rzeczy bez uzgodnienia, zmuszanie do spłacania długów, itp.

Źródło: <http://www.niebieskalinia.info/>

Przemoc może także przyjąć dwa różne rodzaje:

- przemoc gorąca – charakteryzuje się agresją słowną i fizyczną, związana jest z odreagowywaniem emocji na osobach najbliższych.
- przemoc chłodna – jest pozbawiona gwałtownych wybuchów, emocji, przypomina raczej realizację z góry zaplanowanego scenariusza, często stosowana w imię fałszywie pojmowanych „wyższych celów” np. konsekwentnego wychowywania dziecka.

Źródło: ms.gov.pl

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem występującym dużo częściej, niż mówią o tym oficjalne statystyki. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego powołanego do walki z tym zjawiskiem są nastawione na zwiększenie pomocy ofiarom przemocy. Wpływ na wykrywalność będzie miała między innymi większa świadomość mieszkańców Gminy co do możliwości i sposobów reagowania na przemoc oraz większa wiedza na temat zjawiska, która wpłynie na zmianę stereotypów, ukształtowanie wrażliwości społecznej oraz umiejętność rozpoznawania sytuacji przemocy w rodzinie. Nie bez znaczenia jest dostępność i oferta usług specjalistycznych dla ofiar i sprawców przemocy w rodzinie.

Poniższa tabela przedstawia dane charakteryzujące zjawisko przemocy domowej na terenie Gminy Brudzeń Duży.

Tabela 21. Liczba ofiar i sprawców przemocy w rodzinie na terenie Gminy Brudzeń Duży

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba ofiar przemocy domowej, w tym:	1	4	14	13	14
- kobiety	1	3	10	10	11
- mężczyźni	0	0	2	3	3
- dzieci	0	1	2	0	2
Liczba sprawców przemocy domowej, w tym:	1	4	12	13	14
- kobiety	0	0	3	1	1
- mężczyźni	1	4	9	12	13
- dzieci	0	0	0	0	0
Liczba interwencji domowych, w tym:	60	54	53	63	69
- dotyczących przemocy w rodzinie	13	17	16	19	21
Liczba sporządzonych Niebieskich Kart	1	4	14	13	14

Źródło: Dane GOPS w Brudzeniu Dużym

Zgodnie z powyższymi danymi na przestrzeni lat 2011 - 2015 liczba ofiar przemocy domowej wzrosła z 1 do 14 osób. Najliczniejszą grupę ofiar przemocy domowej stanowiły kobiety. Z kolei najliczniejszą grupą sprawców przemocy domowej byli mężczyźni. W analizowanych latach wzrosła liczba interwencji domowych (z 60 do 69) oraz liczba sporządzonych Niebieskich Kart odpowiednio (z 1 do 14).

Przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie na terenie Gminy Brudzeń Duży zajmują się:

- 1) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- 2) Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- 3) Policja,
- 4) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 5) Szkoły i placówki oświatowo – wychowawcze.

Od 2011 roku Gmina Brudzeń Duży realizuje zadania ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz.1390), która określiła zadania własne gminy, do których należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:

- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,

- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie powołany został Zarządzeniem Nr 25/2011 Wójta Gminy Brudzeń Duży z dnia 13.05.2011 r. Obecnie Zespół składa się z 13 osób – przedstawicieli instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny z terenu Gminy Brudzeń Duży. Zespół działa w oparciu o „Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie – Bezpieczna Rodzina na lata 2014 – 2018” przyjęty Uchwałą Nr XXXV/245/13 Rady Gminy w Brudzeniu Dużym z dnia 30.12.2013 r. oraz Regulaminu Zespołu ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, zatwierdzonego przez Wójta Gminy Brudzeń Duży. Zadaniem Zespołu jest spójność działania i szybkie reagowanie na przemoc wraz z przedstawicielami Instytucji pracujących z rodziną oraz zapobieganie zjawiskom przemocy w rodzinie. W 2015 roku łącznie założonych zostało 15 Niebieskich kart „A” z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie na podstawie których wszczęto procedurę w 14 rodzinach, w tym: 11 NK „A” – Policja, 2 NK „A” – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, 1 NK „A” – Oświata.

Źródło: Dane GOPS w Brudzeniu Dużym

3.2.8. Przestępczość

Podstawowym organem państwa powołanym do zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego jest policja. Policja jest umundurowaną i uzbrojoną formacją służącą społeczeństwu i przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Ponadto ustawa o samorządzie gminnym wskazuje, że jednym z zadań własnych gminy jest zaspokajanie zbiorowej potrzeby społeczności, jaką jest porządek publiczny.

Tabela 22. Przestępczość na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2011-2015

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba przestępstw, w tym:	2	28	23	24	22
- kradzież rzeczy obcej	1	19	11	10	16
- kradzież z włamaniem	0	7	11	13	4
- rozboje	0	0	0	0	1
- bójki i pobicia	0	1	0	0	0

Źródło: Dane GOSP w Brudzeniu Dużym

Analizując powyższe dane należy stwierdzić, iż na terenie Gminy Brudzeń Duży znacznie wzrosła liczba przestępstw. W 2011 roku odnotowano 2 przestępstwa, natomiast w roku 2015 aż 22 przypadki. Największym problemem na terenie Gminy są kradzieże. W 2015 roku 72,73% przestępstw dotyczyło kradzieży rzeczy obcej, a 18,18% kradzieży z włamaniem.

3.2.9. Problemy osób starszych

Starość i starzenie się – to pojęcia, które nie zostały jeszcze jednoznacznie zdefiniowane, zarówno przez nauki biologiczne jak i społeczne. Pierwsze z tych pojęć traktowane jest jako zjawisko, faza życiowa, drugie natomiast jest procesem.

Za podstawowe cechy starości uważa się: znaczny spadek zdolności adaptacyjnych człowieka w wymiarze biologicznym, psychospołecznym, postępujące ograniczenie ruchowe i samodzielności życiowej, stopniowe nasilenie się zależności od otoczenia.

Najważniejszymi problemami osób starszych są: samotność, choroba, inwalidztwo, życie w ubóstwie i poczucie nieprzydatności. Wszechobecny „kult młodości” prowadzi do marginalizacji osób starszych jako zbiorowości i stopniowego eliminowania ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego.

Według danych epidemiologicznych, ok. 95% Polaków starzeje się w sposób niefizjologiczny, wraz z wiekiem pojawia się niedość wzroku, niedowidzenie, głuchota, otępienie, niesprawność ruchowa.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) za początek starości uznaje 60 rok życia. Wyróżnia trzy zasadnicze etapy starości:

- 60 – 75 r. ż. – wiek podeszły (tzw. wczesna starość);
- 75 – 90 r. ż. – wiek starczy (tzw. późna starość);
- 90 r. ż. i powyżej – wiek sędziwy (tzw. długowieczność).

Z danych GUS wynika, że w roku 2015 na terenie Gminy Brudzeń Duży mieszkało 1 590 osób starszych, z czego większość – około 58% stanowiły kobiety.

Tabela 23. Osoby starsze na terenie Gminy Brudzeń Duży w 2015 r.

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
60-64 lata	475	239	236
65-69 lat	391	176	215
70-74 lata	236	98	138
75-79 lat	207	83	124
80-84 lata	165	40	125
Powyżej 85	116	31	85
Razem	1 590	670	923

Źródło: Dane GUS

Zmiany społeczne, które zaszły w ostatnich latach: osłabienie więzi rodzinnych i brak zainteresowania rodziny losami osób starszych oraz osłabienie więzi sąsiedzkich – większość ludzi nie zna swoich sąsiadów lub nie utrzymuje z nimi bliższych kontaktów, prowadzą do

wykluczenia i wzrostu zjawiska osamotnienia osób starszych. Seniorzy w Gminie Brudzeń Duży borykają się z problemem samotności.

3.3. Wyniki badania ankietowego

BADANIE ANKIETOWE PRZEPROWADZONE WŚRÓD MIESZKAŃCÓW GMINY BRUDZEŃ DUŻY

Na przełomie września i października 2016 roku, została przeprowadzona ankieta wśród mieszkańców Gminy Brudzeń Duży. W ankiecie poproszono ankietowanych o wyrażenie opinii na temat sytuacji społecznej mieszkańców Gminy. Pytania dotyczyły następujących obszarów: bezrobocie, bezdomność, uzależnienia, przemoc, niepełnosprawność, osoby starsze, problemy opiekuńczo-wychowawcze.

Udział w badaniu ankietowym wzięło 169 mieszkańców Gminy. Największą grupę stanowiły osoby w wieku 31-50 lat (62% ankietowanych) oraz kobiety (78% ankietowanych). Większość ankietowanych to osoby z wykształceniem wyższym (40%) i posiadające status pracownika (64%). Ankieta składała się z 9 pytań zamkniętych i 3 pytań otwartych.

W pytaniach zamkniętych mieszkańcy mieli za zadanie ocenić warunki życia w Gminie Brudzeń Duży, skalę występowania poszczególnych problemów społecznych oraz ich szczegółową ocenę. Dodatkowo ankietowani byli poproszeni o podanie 3 aspektów, które są najpilniejsze do poprawy w Gminie Brudzeń Duży w najbliższym czasie, o podanie najpoważniejszych problemów związanych obecnie z jakością życia w Gminie oraz o wskazanie, co ich zdaniem należy zrobić, aby przeciwdziałać występowaniu negatywnych zjawisk na terenie Gminy.

W ocenie warunków życia w Gminie Brudzeń Duży przeważają odpowiedzi „średnie” (47,95%). Natomiast ponad 1/5 ankietowanych mieszkańców ocenia swoją sytuację raczej dobrze (22,22%) albo dobrze (16,96%). Największa ilość ankietowanych za problemy wśród osób niepełnosprawnych wskazała:

- **bezrobocie (16,67% badanych);**
- **bariery architektoniczne (19,08%);**
- **utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (17,76%);**
- **utrudniona możliwość korzystania ze środków transportu (19,08%);**
- **utrudniony dostęp do usług opiekuńczych (8,77%).**

Propozycje mieszkańców w zakresie zmian jakie należałoby wprowadzić, aby przeciwdziałać negatywnym zjawiskom na terenie Gminy wyglądały następująco:

- działania w zakresie wsparcia ubogich:
  - traktowanie podopiecznych z szacunkiem, wyrozumiałością i empatią (0,87%),

- zbiórki odzieży, żywności, opału, mebli, RTV, AGD (22,61%),
  - organizacja zajęć pozalekcyjnych (0,87%),
  - organizacja kursów, warsztatów, szkoleń (6,09%),
  - stypendia dla dzieci zdolnych (0,87%),
  - zasiłki (6,09%),
  - dofinansowanie wyjazdów dzieci w szkole (1,74%),
  - nowe miejsca pracy, pośrednictwo pracy, doradztwo zawodowe (40,00%),
  - organizacja prac społecznych (3,48%),
  - stworzenie świetlicy środowiskowej (0,87%),
  - zapewnienie dostępu do mieszkań socjalnych (3,48%),
  - zakładanie subkont w fundacjach (0,87%),
  - bar dla ubogich (1,74%),
  - większe zainteresowanie ze strony GOPS (2,61%),
  - wsparcie finansowe (5,22%),
  - stworzyć ośrodek wsparcia (0,87%),
  - kontrola wydatków rodzin, które są objęte pomocą (0,87%),
  - efektywne leczenie alkoholizmu i narkomanii (0,87%).
- działania w zakresie poprawy sytuacji niepełnosprawnych:
    - usuwanie barier architektonicznych, więcej podjazdów (31,78%),
    - chodniki, boisko (1,87%),
    - zmniejszenie kolejek na rehabilitację i do specjalistów (9,35%),
    - rehabilitacja w domu (0,93%),
    - pomoc z dojazdem na rehabilitację (10,28%),
    - dostosowanie środków transportu (5,61%),
    - organizowanie domów dziennego pobytu (6,54%),
    - organizowanie miejsc i imprez z udziałem niepełnosprawnych (8,41%),
    - dostęp do komunikacji specjalistycznej, udział w terapiach zajęciowych poza gminą (2,80%),
    - szybkie zapewnienie rehabilitacji (4,67%),
    - zwiększyć dostęp do placówek rehabilitacyjnych w godzinach popołudniowych (2,80%),
    - stworzenie możliwości zatrudnienia (11,21%),
    - edukacja ludzi o życiu osoby niepełnosprawnej (0,93%),
    - pomoc rodzinie w opiece nad niepełnosprawnym (1,87%),
    - organizacja warsztatów terapii zajęciowej/ grupy wsparcia (0,93%).

- działania w zakresie poprawy stanu służby zdrowia:
  - przywrócenie prawidłowego funkcjonowania ośrodków zdrowia (3,92%),
  - opieka stomatologiczna (5,88%),
  - powiększenie oferty i więcej specjalistów (58,82%),
  - negocjacja kontraktów dla lekarzy (1,96%),
  - zorganizowanie dojazdu do ośrodka (3,92%),
  - opieka medyczna w dni wolne od pracy i nocna pomoc lekarska (6,86%),
  - lepsze wyposażenie w sprzęt diagnostyczny (0,98%),
  - dyżurna apteka (0,98%),
  - stacjonarna karetka (0,98%),
  - bezpłatna rehabilitacja (1,96%),
  - wizyty domowe lekarzy (0,98%),
  - mniejsze kolejki (1,96%),
  - dłuższy dzień pracy ośrodka zdrowia (2,94%),
  - objęcie opieką dzieci w szkole (3,92%),
  - bezpłatna rehabilitacja (1,96%),
  - programy medyczne, badania profilaktyczne (0,98%),
- działania na rzecz osób starszych:
  - zapewnienie opieki i wyżywienia (6,76%),
  - pomoc w robieniu zakupów (8,11%),
  - pomoc w porządkach domowych (5,41%),
  - podwyższenie dochodów emerytów (1,35%),
  - organizacja miejsc spotkań osób starszych (13,51%),
  - organizacja transportu do lekarza (1,35%),
  - odwiedzanie w domach przez pielęgniarkę środowiskową (4,05%),
  - organizacja opieki długoterminowej (5,41%),
  - brak opieki ze strony pomocy społecznej (2,70%),
  - większe emerytury (2,70%),
  - wolontariat (2,70%),
  - budowa domów opieki pobytu dziennego (9,46%),
  - klub seniora, koła zainteresowań (25,68%),
  - uniwersytet III wieku (6,76%),
  - dostęp do kardiologa/ geriatry (1,35%),
  - bezpłatne porady lekarskie (1,35%),
  - utworzenie koła gospodyń wiejskich (1,35%).

- działania w zakresie poprawy bezpieczeństwa:
  - budowa chodników, podjazdów, dróg (23,42%),
  - patrole policji (39,64%),
  - ostrzeganie mieszkańców o niebezpieczeństwie (1,80%),
  - ścieżki rowerowe (4,50%),
  - wycinanie drzew i krzewów utrudniających widoczność (0,90%),
  - kontrola sklepów i terenów wokół (alkohol i papierosy w miejscach publicznych) (1,80%),
  - likwidacja skupisk osób uzależnionych (2,70%),
  - zbudować połączenie między Siecień- Brudzeń Duży (0,90%),
  - poprawić widoczność znaków drogowych (0,90%),
  - monitoring (6,31%),
  - lampy całą noc (6,31%),
  - zwiększyć zatrudnienie i budżet lokalnej policji (5,41%),
  - wywiady środowiskowe dotyczące przemocy (1,80%),
  - edukacja dzieci w szkołach w tej tematyce (2,70%),
  - kontrolować bezpańskie psy (0,90%).
- Inne działania wskazane przez mieszkańców:
  - budowa boisk, siłowni zewnętrznych i wewnętrznych, czytelni, świetlic, innych obiektów kultury, ścieżki zdrowia, skatepark (30,00%),
  - zwiększyć zainteresowanie młodzieżą, dziećmi oraz zapewnić miejsce do spędzania czasu wolnego (15,00%),
  - poprawa sytuacji w GOPS (10,00%),
  - zwiększenie zainteresowania innymi miejscowościami niż Brudzeń Duży (5,00%),
  - poprawa obsługi w zakresie świadczeń rodzinnych (10,00%),
  - pomoc rodzinom z dziećmi (10,00%),
  - kontrola spożywania alkoholu w miejscu publicznym (5,00%),
  - wprowadzenie kart dużej rodziny (5,00%),
  - place zabaw, siłownie na powietrzu (10,00%).

Szczegółowe wyniki badania ankietowego, stanowią Załącznik nr 1 do niniejszej Strategii.

3.4. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z najprostszych i najczęściej stosowanych technik analitycznych. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: **S**trengths (silne strony), **W**eaknesses (słabe strony), **O**pportunities (szanse), **T**hreats (zagrożenia).

Powyższe pojęcia należy rozumieć następująco:

- **SZANSE** - to zewnętrzne zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabiają występujące negatywne zjawiska.
- **ZAGROŻENIA** - to wszystkie zewnętrzne zjawiska postrzegane jako bariery dla rozwoju gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń musi być brane pod uwagę przy planowaniu podejmowanych działań.
- **MOCNE STRONY** - to walory wynikające z uwarunkowań wewnętrznych gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają ją spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę (np. liczba osób w wieku produkcyjnym) jak i być zasługą lokalnej społeczności (np. wysoki poziom mobilności i przedsiębiorczości).
- **SŁABE STRONY** - to konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całej gminy, jak i jej części. Mogą dotyczyć wszystkich aspektów funkcjonowania gminy, bądź jej poszczególnych elementów.

Właściwe zdiagnozowanie poszczególnych czynników pozwoli na osiągnięcie celów, którym służy analiza SWOT. Celem tym jest:

- unikanie zagrożeń,
- wykorzystywanie szans,
- wzmocnianie słabych stron,
- opieranie się na mocnych stronach.

Poniżej przedstawiono dwie tabele analizy SWOT. W jednej prezentowane są mocne i słabe strony Gminy, w drugiej zaś szanse i zagrożenia. Z uwagi na materię opracowywanego dokumentu z zakresu polityki społecznej zagadnienia ujęte w tabelach ograniczono do sfer mających wpływ na politykę społeczną.

Tabela 24. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • zapewniony dostęp do podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej i stomatologicznej; • duża liczba placówek oświatowych na poziomie podstawowym i gimnazjalnym działających na terenie Gminy; • dostęp do opieki przedszkolnej; • ciekawa oferta spędzania wolnego czasu organizowana przez Gminę i organizacje pozarządowe; • działalność stowarzyszeń i organizacji pozarządowych na terenie Gminy na rzecz lokalnej społeczności; • pomoc dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków; • spadek liczby osób bezrobotnych; • spadek liczby osób bezdomnych, korzystających z pomocy GOPS; • porządek i czystość w Gminie; • duże wsparcie organizacji pozarządowych, działających na terenie Gminy Brudzeń Duży ze strony Gminy; • podstawowa oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych; • wzrost liczby podmiotów gospodarczych działających na obszarze Gminy; • brak osób dotkniętych problemem narkomanii na terenie Gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • ujemny przyrost naturalny w ostatnich latach; • niedostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy; • brak miejsc pracy dla wykształconych, młodych ludzi; • emigracja młodych, wykształconych ludzi z terenu Gminy do większych miast; • starzenie się społeczeństwa; • niski poziom integracji społecznej; • występowanie barier architektonicznych utrudniających osobom niepełnosprawnym dostęp do podstawowych dóbr i usług; • utrzymująca się liczba rodzin dotkniętych problemem alkoholizmu, korzystających z pomocy GOPS; • występowanie zjawiska osamotnienia wśród osób starszych; • duży odsetek bezrobotnych wśród beneficjentów GOPS; • ograniczone środki pieniężne przeznaczone na potrzeby osób niepełnosprawnych oraz ograniczone możliwości działania samorządu gminnego w tym zakresie; • liczba mieszkań komunalnych, która nie zaspakaja podstawowych potrzeb w tym zakresie; • niewystarczająca oferta rehabilitacyjna i terapeutyczna dla osób niepełnosprawnych.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • utrzymanie się pozytywnych trendów dotyczących podnoszenia poziomu wykształcenia wśród mieszkańców; • dotacje z Unii Europejskiej przyznawane w ramach funduszy pomocowych; • utrzymanie się pozytywnych trendów dotyczących wzrost liczby urodzeń spowodowanych prorodziną polityką państwa; • wyhamowanie negatywnych trendów dotyczących migracji; • efekty realizowanych w skali krajowej, wojewódzkiej i powiatowej programów w zakresie polityki społecznej, koordynacja tych działań. 	<ul style="list-style-type: none"> • starzenie się społeczeństwa; • ujemne saldo migracji; • konkurencja pomiędzy gminami i miastami w powiecie w zabieganiu o środki pomocowe oraz lokalizacje inwestycji; • rozwarstwianie się społeczeństwa, podział na biednych i bogatych; • wzrastająca migracja społeczeństwa Gminy do większych miejscowości; • bierność i pasywność osób objętych pomocą społeczną, nasilanie się postaw roszczeniowych.

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z tabeli analizy SWOT, wiele zagrożeń dla rozwoju Gminy Brudzeń Duży dotyczy szeroko rozumianej polityki społecznej. Zjawiska takie jak bezrobocie i ubóstwo z jednej strony są wynikiem określonych procesów społeczno-gospodarczych, z drugiej zaś same potrafią generować nowe problemy w postaci uzależnień czy przemocy w rodzinie. Ich rozwiązanie wymaga kompleksowego podejścia do zastanej rzeczywistości, ze szczególnym uwzględnieniem osób, które zagrożone są wykluczeniem społecznym. Jak pokazują dotychczasowe doświadczenia łatwo stać się beneficjentem systemu pomocy społecznej, o wiele trudniej jednak powrócić na drogę samodzielności i odpowiedzialności za byt własny i losy rodziny. Dlatego też w proponowanych działaniach położono duży nacisk na profilaktykę, działania edukacyjne i terapeutyczne.

4. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią

Prognoza zawiera informacje o potrzebach, problemach i zasobach danej społeczności lokalnej, które:

- wynikają z analizy danych opisujących stan społeczności lokalnej w ostatnich latach (z diagnozy sytuacji społecznej),
- uwzględniają tendencje rozwojowe właściwe dla danego kraju, regionu oraz owej społeczności,
- dotyczą okresu, w jakim będzie realizowana Strategia, czyli lat 2017-2026.

4.1. Prognoza demograficzna¹

PROGNOZA PRZYROSTU NATURALNEGO

Na podstawie *Prognozy dla powiatu plockiego* opracowanej przez GUS prognozuje się, że w latach 2016-2026 liczba urodzeń żywych przyjmie trend malejący, a liczba zgonów – trend rosnący. Tym samym, przyrost naturalny na terenie Gminy Brudzeń Duży będzie ujemny.

Tabela 25. Prognoza przyrostu naturalnego w Gminie Brudzeń Duży do 2026 roku

Lata	urodzenia	zgony	przyrost naturalny
2016	79	83	-4
2017	78	84	-5
2018	78	83	-5
2019	79	84	-5
2020	78	84	-5
2021	78	84	-5

¹ Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050 (opracowana w 2014 r.).

Lata	urodzenia	zgony	przyrost naturalny
2022	77	84	-6
2023	76	84	-7
2024	76	84	-7
2025	74	84	-8
2026	73	84	-9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050 (opracowana w 2014 r.)

PROGNOZA SALDA MIGRACJI

Zgodnie z prognozą do 2026 roku, saldo migracji na pobyt stały w Gminie Brudzeń Duży przyjmie trend malejący. Jednak prognozuje się, że do 2026 roku saldo migracji będzie przyjmować wartości dodatnie.

Tabela 26. Prognoza salda migracji w Gminie Brudzeń Duży do 2026 roku

Lata	napiływ	odpływ	saldo migracji
2016	100	68	31
2017	98	67	31
2018	97	67	31
2019	96	66	30
2020	95	65	30
2021	93	64	29
2022	92	63	29
2023	90	62	28
2024	89	61	28
2025	87	60	27
2026	86	59	27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050 (opracowana w 2014 r.)

PROGNOZA LUDNOŚCI

Na podstawie prognozy salda migracji i przyrostu naturalnego przyjęto prognozę liczby mieszkańców Gminy Brudzeń Duży w latach 2016-2026. Prognozuje się, że liczba ludności będzie wzrastać.

Tabela 27. Prognoza liczby ludności Gminy Brudzeń Duży

Lata	przyrost naturalny	saldo migracji	liczba mieszkańców Gminy Brudzeń Duży
2016	-4	31	8216
2017	-5	31	8234
2018	-5	31	8251
2019	-5	30	8269
2020	-5	30	8286
2021	-5	29	8302
2022	-6	29	8316
2023	-7	28	8330
2024	-7	28	8342
2025	-8	27	8353
2026	-9	27	8363

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050 (opracowana w 2014 r.)

PROGNOZA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW

Struktura ludności według wieku będzie ulegać dynamicznym zmianom, praktycznie w całym prognozowanym okresie. Zmiany te są przede wszystkim konsekwencją demograficznego „falowania”, tj. pojawiania się na przemian wyżów i niżów demograficznych, których efekty nakładają się na siebie z różną siłą w różnych okresach, powodując bardziej widoczne zmiany w procesach dzietności i umieralności, natomiast w mniejszym stopniu oddziałują na tę strukturę zmiany w rozmiarach migracji zagranicznych definitywnych, czyli migracji na pobyt stały, a szczególnie emigracji.

Tabela 28. Prognoza struktury wiekowej mieszkańców Gminy Brudzeń Duży do 2026 roku

Wyszczególnienie	Prognoza ludności wg wieku										
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ogółem	8 216	8234	8251	8269	8286	8302	8316	8330	8342	8353	8363
0-4 lata	398	399	400	401	401	402	403	404	404	405	405
5-9 lat	491	492	493	494	495	496	497	498	499	499	500
10-14 lat	445	446	447	448	449	450	450	451	452	452	453
15-19 lat	527	528	529	530	531	532	533	534	535	536	536
20-24 lata	615	616	618	619	620	621	623	624	624	625	626
25-29 lat	641	642	644	645	646	648	649	650	651	652	652
30-34 lata	659	660	662	663	665	666	667	668	669	670	671
35-39 lat	628	629	631	632	633	635	636	637	638	638	639
40-44 lata	617	618	620	621	622	623	625	626	626	627	628
45-49 lat	545	546	547	548	550	551	552	553	553	554	555
50-54 lata	518	519	520	521	522	523	524	525	526	527	527
55-59 lat	542	543	544	545	547	548	549	550	550	551	552
60-64 lata	475	476	477	478	479	480	481	482	482	483	483
65-69 lat	391	392	393	394	394	395	396	396	397	398	398
70-74 lata	236	237	237	238	238	238	239	239	240	240	240
75-79 lat	207	207	208	208	209	209	210	210	210	210	211
80-84 lata	165	165	166	166	166	167	167	167	168	168	168
Powyżej 85	116	116	116	117	117	117	117	118	118	118	118

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014 – 2050 opracowanej przez GUS

Tabela 29. Prognoza ludności wg ekonomicznych grup wieku mieszkańców Gminy Brudzeń Duży do 2026 roku

Wyszczególnienie	Prognoza ludności wg wieku										
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
W wieku przedprodukcyjnym	1648	1651	1655	1658	1662	1665	1668	1671	1673	1675	1677
W wieku produkcyjnym	5233	5244	5255	5266	5277	5287	5297	5305	5313	5320	5326
W wieku poprodukcyjnym	1354	1357	1360	1363	1366	1368	1371	1373	1375	1377	1378

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

Z analizy danych przedstawionych w Tabeli 29 wynika, że w latach 2016-2026 wzrośnie liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, co w dłuższej perspektywie wpłynie korzystnie na liczebność grupy w wieku produkcyjnym oraz utrzymanie na obecnym poziomie istniejących placówek szkolnych. Jednocześnie zwiększy się również liczba ludności w wieku produkcyjnym i w wieku poprodukcyjnym, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa Gminy. Zmiany te będą powodowały zmniejszenie się podaży siły roboczej na lokalnym rynku pracy, wpłyną na system finansów publicznych – wzrosną koszty opieki zdrowotnej i opieki nad ludźmi starszymi oraz będą bodźcem do rozwoju aktywności zawodowej osób w wieku poprodukcyjnym.

PROGNOZA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

Wzrost poziomu wykształcenia jest jednym z czynników określających rozwój społeczeństwa. W ciągu dziewięciu lat dzielących spisy powszechne obserwuje się dynamiczne zmiany, które wpłynęły w sposób znaczący na zmianę struktury ludności według poziomu wykształcenia. Zachowanie trendów dążenia społeczeństwa do podwyższania i uzupełniania wykształcenia pozwala sądzić, że dane dotyczące poziomu wykształcenia z roku na rok będą ulegały poprawie. Zjawisko będzie dotyczyło przede wszystkim osób z wykształceniem średnim, które będą dążyły do uzyskania tytułu licencjata, inżyniera lub magistra, w marginalny sposób osób starszych z wykształceniem podstawowym.

4.2. Prognoza zmian

W rezultacie podjętych działań ujętych w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Brudzeń Duży na lata 2017-2026” przewiduje się wzrost zaufania mieszkańców do instytucji pomocowych, wzrost aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców oraz zmniejszenia zasięgu występujących na jego terenie problemów społecznych, które zostały szczegółowo scharakteryzowane w rozdziale 3.2. niniejszej Strategii.

Tabela 30. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie Gminy Brudzeń Duży w wyniku realizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych

Problem społeczny	Prognoza zmian
Bezrobocie	<ul style="list-style-type: none"> • spadek liczby osób bezrobotnych, • wzrost liczby miejsc pracy w wyniku powstawania nowych podmiotów gospodarczych, • poprawa dostępu usług świadczonych przez PUP, • aktywizacja osób bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem społecznym, • zwiększenie szans osób bezrobotnych na znalezienie zatrudnienia poprzez odpowiednie dostosowanie ich kwalifikacji do wymagań rynku pracy, • wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie,
Niepełnosprawność	<ul style="list-style-type: none"> • podniesienie jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych i psychologicznych w miejscach publicznych, • wzrost zaangażowania osób niepełnosprawnych w życie społeczne i zawodowe, • zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, • zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
Uzależnienia	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie liczby osób dotkniętych uzależnieniami, • łagodzenie skutków społecznych i zawodowych uzależnień, • rozwój sieci wspierającej osoby uzależnione i ich rodziny.
Ubóstwo	<ul style="list-style-type: none"> • poprawę warunków życia mieszkańców Gminy, • zapewnienie odpowiednich warunków bytowych osobom i rodzinom potrzebującym, • zwiększenia dostępu do rynku pracy,
Przemoc w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie poprzez budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy psychologicznej dla rodzin dotkniętych przemocą, • ochrona ofiar przemocy, • prowadzenie specjalistycznych terapii dla sprawców przemocy, • rozwój społecznej świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

Problem społeczny	Prognoza zmian
Przestępczość	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie liczby przestępstw na terenie Gminy, • eliminowanie aktów wandalizmu i chuligaństwa poprzez odpowiednie zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, • zapewnienie bezpieczeństwa w szkołach i w ich otoczeniu, • ochrona ofiar przestępstw, • zwiększenie aktywności służb publicznych w przeciwdziałaniu przestępczości.
Osoby starsze	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa jakości i dostępności opieki zdrowotnej dla osób starszych, • wzrost aktywności osób starszych poprzez zapewnienie im dostępu do rekreacji, kultury i wypoczynku, • rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.

Źródło: Opracowanie własne

Prognozowane zmiany zostaną osiągnięte poprzez współpracę wszystkich osób, stowarzyszeń oraz instytucji i organizacji pozarządowych działających dla dobra mieszkańców Gminy w zakresie pomocy społecznej.

W ramach tej współpracy realizowane będą liczne programy pomocowe skierowane do konkretnych grup dotkniętych problemami społecznymi.

5. Cele strategiczne projektowanych zmian

Przeprowadzona diagnoza społeczna w zakresie problemów społecznych, a także prognoza zmian w zakresie objętym strategią, pozwoliły na określenie **celu głównego** niniejszej Strategii, którym jest:

„POPRAWA JAKOŚCI I WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY BRUDZEŃ DUŻY ZAGROŻONYCH Z RÓŻNYCH PRZYCZYŃ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM.”

Tak sformułowany cel główny obejmuje wszystkie obszary problemowe niniejszej Strategii i adresowany jest do wszystkich obecnych, jak i potencjalnych mieszkańców Gminy Brudzeń Duży, których warunki i poziom życia odbiegają od przeciętnego.

W oparciu o dokonaną analizę SWOT, dotychczasowe doświadczenia pracowników GOPS w Brudzeniu Dużym oraz rzeczywiste potrzeby społeczne, wytypowano następujące **priorytetowe obszary wsparcia**:

- I. Osoby bezrobotne.
- II. Osoby starsze i chore.
- III. Rodzina.

Dla każdego z ww. obszarów wyznaczono **cele strategiczne**, które ułatwią realizację celu głównego.

Cel strategiczny 1. Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Brudzeń Duży.

Cel strategiczny 2. Zapewnienie wsparcia dla osób starszych i ich aktywizacja.

Cel strategiczny 3. Umacnianie rodzin z terenu Gminy Brudzeń Duży w ich prawidłowym funkcjonowaniu.

6. Kierunki niezbędnych działań

Aby móc skutecznie realizować Strategię, konieczne jest wskazanie niezbędnych działań w ramach zdefiniowanych celów strategicznych. Działania te zostały zapisane w postaci celów operacyjnych.

Tabela 31. Kierunki niezbędnych działań

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań
<p><u>Cel strategiczny 1.</u> Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Brudzeń Duży.</p>	<p>1.1. Organizowanie projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu (m.in. szkoleń dla bezrobotnych, przekwalifikowania, pomoc w otwieraniu własnej działalności gospodarczej). 1.2. Organizowanie wspólnie z PUP i innymi instytucjami zapewniającymi pracę na terenie Gminy zatrudnienia dla osób długotrwale bezrobotnych. 1.3. Organizowanie prac interwencyjnych i robót publicznych. 1.4. Wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy. 1.5. Rozwijanie ekonomii społecznej. 1.6. Tworzenie ofert dla przedsiębiorców, zatrudniających osoby bezrobotne.</p>
<p><u>Cel strategiczny 2.</u> Zapewnienie wsparcia dla osób starszych i ich aktywizacja.</p>	<p>2.1. Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych. 2.2. Zwiększanie udziału osób starszych w rekreacji, kulturze i wypoczynku. 2.3. Dostosowywanie systemu opieki zdrowotnej do potrzeb osób starszych.</p>
<p><u>Cel strategiczny 3.</u> Umacnianie rodzin z terenu Gminy Brudzeń Duży w ich prawidłowym funkcjonowaniu.</p>	<p>3.1. Zapewnienie odpowiedniego systemu wsparcia dla rodzin z dysfunkcjami i zagrożonych dysfunkcjami. 3.2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju. 3.3. Wzmacnianie integracji członków rodzin z terenu Gminy.</p>

Źródło: Opracowanie własne

7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe

Sposób realizacji Strategii

Realizacja postanowień Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest obowiązkiem władzy wykonawczej Gminy, a więc Wójta Gminy Brudzeń Duży. Dysponuje on niezbędnym w tym celu aparatem wykonawczym. We wprowadzaniu w życie poszczególnych celów czynnie uczestniczyć będą wszystkie podmioty realizujące zadania Gminy w zakresie pomocy społecznej, natomiast Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brudzeniu Dużym będzie koordynatorem realizacji celów wskazanych w Strategii.

Ponadto, w realizacji Strategii można oczekiwać wsparcia i pomocy niżej wymienionych instytucji:

- Posterunek Policji w Brudzeniu Dużym;
- placówek oświatowych, kulturalnych i sportowych z terenu Gminy Brudzeń Duży;
- organizacji społecznych i innych instytucji i placówek.

Niniejsza Strategia będzie również wdrażana poprzez realizację programów i projektów realizowanych przez ww. podmioty i instytucje współdziałające na poziomie Gminy. Do najważniejszych programów i narzędzi służących wdrożeniu Strategii należy zaliczyć:

- Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na terenie Gminy Brudzeń Duży oraz Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na terenie Gminy Brudzeń Duży,
- programy i projekty związane z przeciwdziałaniem bezrobociu i aktywizacją zawodową mieszkańców, współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie – Bezpieczna Rodzina na lata 2014 – 2018.

Działania określone w niniejszej Strategii mogą być realizowane na różnych poziomach - począwszy od samodzielnej realizacji działania przez GOPS lub inne podmioty, poprzez współpracę partnerską, aż po zlecenie realizacji zadań publicznych podmiotom zewnętrznym w trybie określonym przepisami prawa.

Programy i projekty muszą być zbieżne z założeniami Strategii oraz tak zaplanowane, aby wpisywały się w strukturę celu głównego Strategii lub celów szczegółowych, zaś efekty realizacji programu lub projektu wpływały na osiągnięcie celu głównego Strategii.

Ramy finansowe Strategii

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie. Zakłada się, że ramy finansowe „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Brudzeń Duży” obejmują lata 2017-2026, gdyż w tym okresie będą realizowane w sposób ciągły zdefiniowane cele strategiczne i operacyjne.

Przewiduje się, że realizacja proponowanych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

- środki własne pochodzące z budżetu Gminy finansowane z jej dochodów;
- środki przekazane Gminie z budżetu państwa (dotacje);
- środki funduszu krajowego (PFRON);
- projekty systemowe i konkursowe w ramach środków rządowych, ministerialnych oraz Unii Europejskiej;
- środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny).

8. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii

Realizacja strategii będzie monitorowana w oparciu o założone wskaźniki monitoringu, w tym:

1. w obszarze ludności:
  - przyrost naturalny;
  - saldo migracji;
  - liczba klientów pomocy społecznej;
  - powody korzystania z pomocy;
  - formy udzielanej pomocy.
2. w obszarze rynku pracy:
  - liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych.
3. w obszarze edukacji:
  - liczba dzieci w szkołach i przedszkolach;
  - liczba ludności z podziałem na wykształcenie;
  - liczba programów i projektów przyjętych do realizacji;
  - ilość środków finansowych przeznaczonych na poszczególne działania zaplanowane w strategii.

Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z :

- danych statystycznych GUS,
- Urzędu Gminy w Brudzeniu Dużym,
- placówek oświatowych z terenu gminy,

- Posterunku Policji w Brudzeniu Dużym,
- Powiatowego Urzędu Pracy w Płocku,
- ze sprawozdań GOPS, sprawozdań z realizacji programów i projektów.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji programów i zadań oraz osiągnięcia celów,
- prognozowanie ewentualnych zmian warunków realizacji,
- dokonanie bieżących korekt i poprawek,
- podjęcie działań zabezpieczających i naprawczych,
- informowanie społeczności lokalnej o uzyskanych wynikach.

Monitorowanie realizacji Strategii odbywać się będzie w oparciu o sprawozdawczość podmiotów zaangażowanych w jego realizację. Sprawozdania z realizacji Programu podmioty składają do dnia 31 marca każdego roku do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brudzeniu Dużym przygotowuje corocznie raport monitoringowy wskazujący na stan realizacji strategii oraz przedłoży go Wójtowi i Radzie Gminy. Raport monitoringowy będzie sporządzany na podstawie danych zawartych w sprawozdaniach cząstkowych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację strategii i przekazywanych do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Wyniki raportu powinny wskazywać na podjęcie działań, których celem będzie zniwelowanie lub usunięcie nieprawidłowości na etapie wdrażania strategii. Ponadto raport stanowił będzie podstawę do wszystkich prac aktualizacyjnych oraz składania propozycji adaptacji zapisów strategii do zachodzących zmian społecznych na terenie Gminy Brudzeń Duży.

Wskaźnikiem realizacji celów strategicznych będzie nie tylko zmniejszająca się ilość świadczeniobiorców oraz zmniejszanie się strumienia środków na bezpośrednie wsparcie najbardziej potrzebujących, ale przede wszystkim poziom zadowolenia mieszkańców Gminy z jakości życia na terenie Gminy Brudzeń Duży. Jakość życia na terenie Gminy będzie z kolei weryfikowana na podstawie mierników zawartych w Tabeli 32.

Tabela 32. Wskaźniki realizacji działań

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźnik realizacji działania
<p>Cel strategiczny 1. Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Brudzeń Duży.</p>	<p>1.1. Organizowanie projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu (m.in. szkoleń dla bezrobotnych, przekwalifikowania, pomoc w otwieraniu własnej działalności gospodarczej).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zorganizowanych projektów, – liczba przeprowadzonych szkoleń dla osób bezrobotnych – liczba przekwalifikowanych osób bezrobotnych, – liczba osób bezrobotnych biorących udział w szkoleniach
	<p>1.2. Organizowanie wspólnie z PUP i innymi instytucjami zapewniającymi pracę na terenie Gminy zatrudnienia dla osób długotrwale bezrobotnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zatrudnionych osób bezrobotnych
	<p>1.3. Organizowanie prac interwencyjnych i robót publicznych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób bezrobotnych zatrudnionych w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych
	<p>1.4. Wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób bezrobotnych, które znalazły zatrudnienie – liczba osób bezrobotnych, którym udzielono wsparcia w znalezieniu pracy
	<p>1.5. Rozwijanie ekonomii społecznej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liczba realizowanych aktywnych form integracji społecznej – liczba zorganizowanych projektów
	<p>1.6. Tworzenie ofert dla przedsiębiorców, zatrudniających osoby bezrobotne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liczba nowych zachęt i profitów dla przedsiębiorców, zatrudniających osoby bezrobotne
<p>Cel strategiczny 2. Zapewnienie wsparcia dla osób starszych i ich aktywizacja.</p>	<p>2.1. Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liczba pielęgniarek środowiskowych – liczba mieszkań chronionych – liczba ośrodków oferujących pomoc osobom starszym
	<p>2.2. Zwiększanie udziału osób starszych w rekreacji, kulturze i wypoczynku.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liczba ofert kulturalnych skierowanych do osób starszych – liczba ofert w zakresie aktywnego wypoczynku skierowana do osób starszych
	<p>2.3. Dostosowywanie systemu opieki zdrowotnej do potrzeb osób starszych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liczba lekarzy udzielających pomocy osobom starszym
<p>Cel strategiczny 3. Umacnianie rodzin z terenu Gminy Brudzeń</p>	<p>3.1. Zapewnienie odpowiedniego systemu wsparcia dla rodzin z dysfunkcjami i zagrożonych dysfunkcjami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liczba rodzin korzystających ze wsparcia GOPS – liczba utworzonych grup wsparcia dla rodzin z dziećmi sprawiającymi problemy wychowawcze

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźnik realizacji działania
Duży w ich prawidłowym funkcjonowaniu.	3.2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba dzieci i młodzieży objętych programem dożywiania – liczba dzieci i młodzieży korzystających z wypoczynku – liczba organizowanych zajęć w ramach świetlic socjoterapeutycznych i szkolnych – liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą GOPS
	3.3. Wzmacnianie integracji członków rodzin z terenu Gminy.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba spotkań z pedagogami zorganizowanymi dla rodziców i dzieci sprawiających problemy wychowawcze – liczba rodzin objętych wsparciem w zakresie wzmacniania integracji jej członków

Źródło: Opracowanie własne

9. Spis tabel

Tabela 1. Liczebność Gminy Brudzeń Duży z podziałem na płeć	6
Tabela 2. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Brudzeń Duży w 2015 r.	8
Tabela 3. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym	8
Tabela 4. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Brudzeń Duży	10
Tabela 5. Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu plockiego	10
Tabela 6. Migracje na pobyt stały w Gminie Brudzeń Duży wg typu i kierunku	12
Tabela 7. Przyrost naturalny	12
Tabela 8. Podmioty gospodarcze działające na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2011-2015	14
Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Brudzeń Duży	16
Tabela 10. Gminne placówki oświatowe na terenie Gminy Brudzeń Duży	18
Tabela 11. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego na terenie Gminy Brudzeń Duży	19
Tabela 12. Pomoc społeczna na terenie Gminy Brudzeń Duży – zadania własne gminy (stan na dzień 31.12.2015 r.)	25
Tabela 13. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Brudzeniu Dużym	27
Tabela 14. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2011-2015	33
Tabela 15. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Brudzeń Duży	34
Tabela 16. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Brudzeniu Dużym z powodu niepełnosprawności	36
Tabela 17. Liczba rodzin dotkniętych alkoholizmem korzystających z pomocy GOPS w Brudzeniu Dużym	40
Tabela 18. Liczba udzielonych porad dla rodzin dotkniętych problemem alkoholowym	40
Tabela 19. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Brudzeniu Dużym, które spełniły kryterium do uzyskania pomocy	43
Tabela 20. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Brudzeniu Dużym z powodu bezdomności	43
Tabela 21. Liczba ofiar i sprawców przemocy w rodzinie na terenie Gminy Brudzeń Duży	45
Tabela 22. Przestępczość na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2011-2015	46
Tabela 23. Osoby starsze na terenie Gminy Brudzeń Duży w 2015 r.	47
Tabela 24. Analiza SWOT	53
Tabela 25. Prognoza przyrostu naturalnego w Gminie Brudzeń Duży do 2026 roku	54
Tabela 26. Prognoza salda migracji w Gminie Brudzeń Duży do 2026 roku	55
Tabela 27. Prognoza liczby ludności Gminy Brudzeń Duży	56
Tabela 28. Prognoza struktury wiekowej mieszkańców Gminy Brudzeń Duży do 2026 roku	57
Tabela 29. Prognoza ludności wg ekonomicznych grup wieku mieszkańców Gminy Brudzeń Duży do 2026 roku	58
Tabela 30. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie Gminy Brudzeń Duży w wyniku realizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych	59
Tabela 31. Kierunki niezbędnych działań	61
Tabela 32. Wskaźniki realizacji działań	65

10. Spis wykresów

Wykres 1. Struktura ludności Gminy Brudzeń Duży według płci	7
Wykres 2. Migracje w Gminie Brudzeń Duży	11
Wykres 3. Urodzenia żywe i zgony	13
Wykres 4. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Brudzeń Duży w 2015 r. wg sekcji PKD 2007	15

11. Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie Gminy Brudzeń Duży na tle powiatu płockiego i województwa mazowieckiego.....	5
---	---

12. Załącznik

ZAŁĄCZNIK 1. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO WŚRÓD MIESZKAŃCÓW GMINY BRUDZEŃ DUŻY

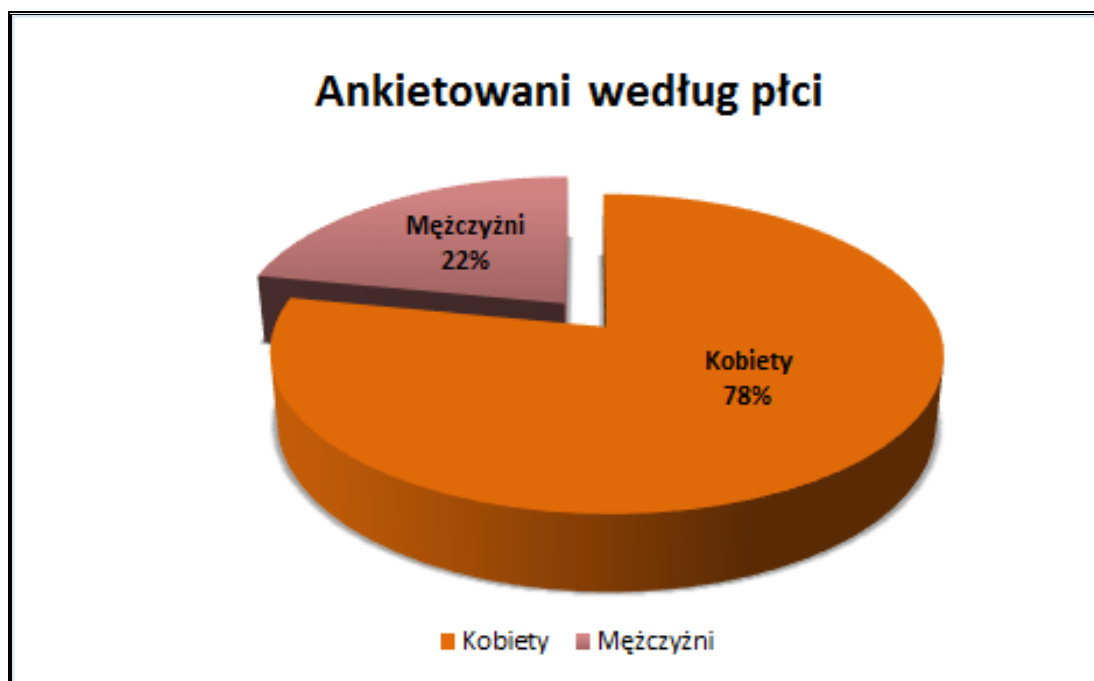
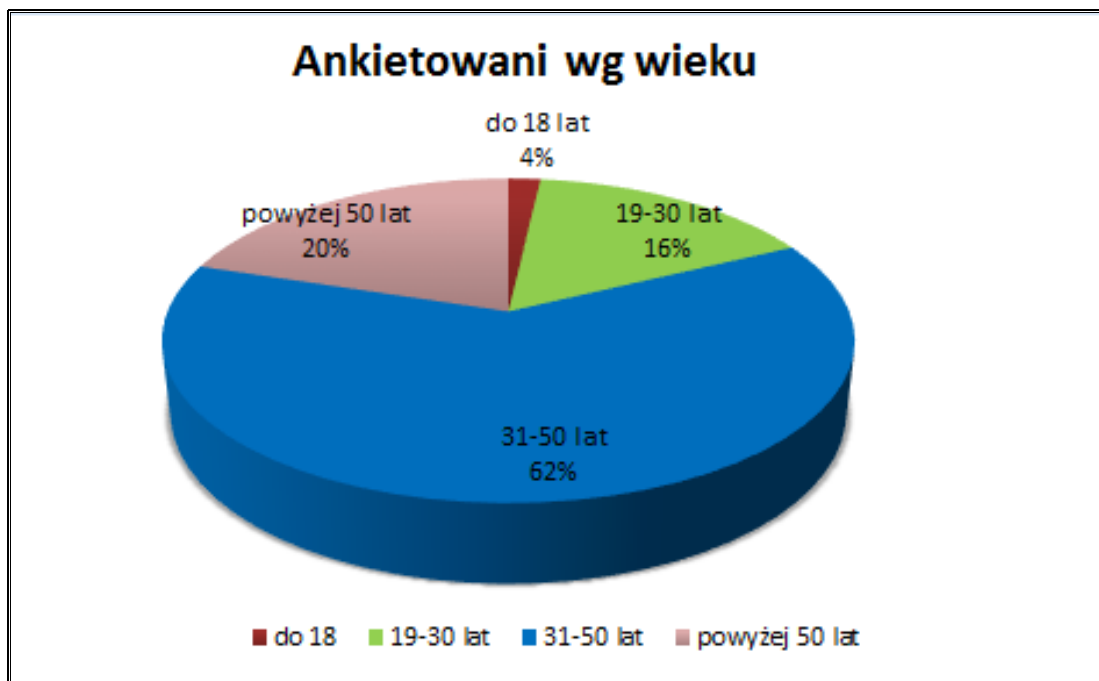
W trakcie prac nad opracowywaniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Brudzeń Duży, za pośrednictwem ankiety, przeprowadzone zostały konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Brudzeń Duży. Ankieta składała się z 9 pytań zamkniętych i 3 pytań otwartych.

W ankiecie poproszono ankietowanych o wyrażenie opinii na temat sytuacji społecznej mieszkańców Gminy. Pytania dotyczyły następujących obszarów: bezrobocie, bezdomność, uzależnienia, przemoc, niepełnosprawność, osoby starsze, problemy opiekuńczo-wychowawcze.

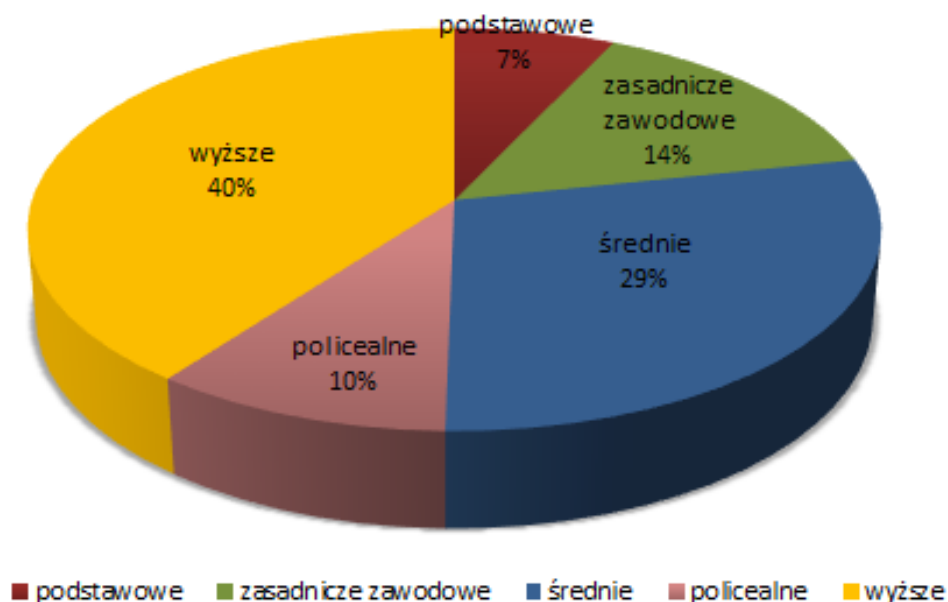
Udział w badaniu ankietowym wzięło **169** mieszkańców Gminy. W związku z tym, przedstawione poniżej odpowiedzi stanowią jedynie materiał poglądowy i nie należy ich interpretować jako opinii całego młodego społeczeństwa Gminy.

Analizując dane demograficzne osób, które wzięły udział w części ilościowej badania, należy zwrócić uwagę na nadreprezentację osób w wieku 31-50 lat (62% ankietowanych) oraz przewagę kobiet w badaniu (78% ankietowanych). Większość ankietowanych stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (40%) i posiadająca status pracownika (64%).

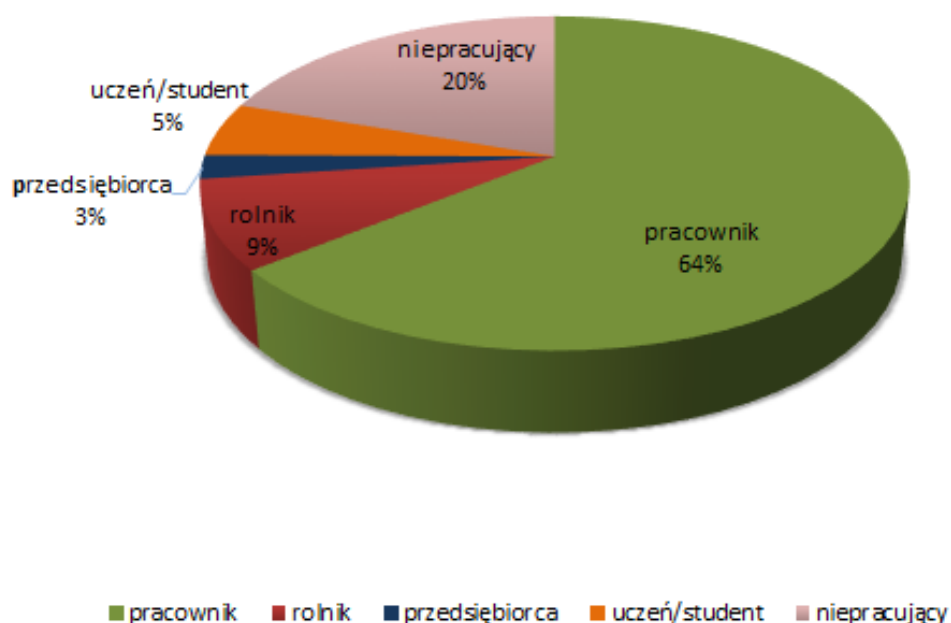
Poniżej został przedstawiony szczegółowy profil próby badania ilościowego.

Ankietowani wg wykształcenia

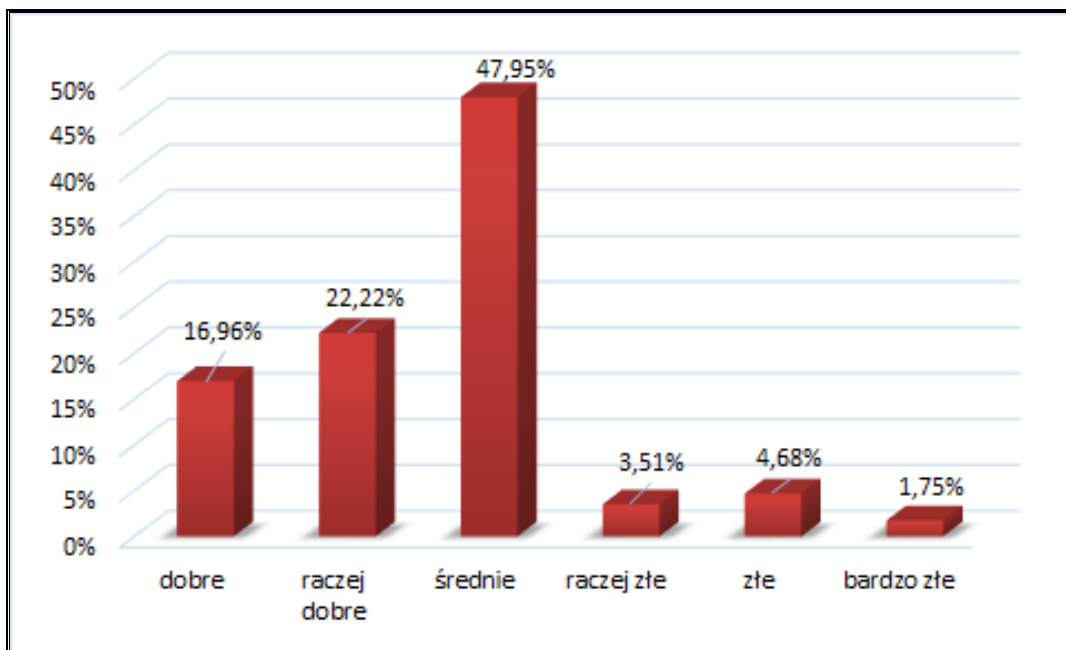
Ankietowani wg statusu zawodowego

Wyniki przeprowadzonego badania ankietowego zostały przedstawione poniżej.

Jak oceniają Państwo aktualne warunki życia mieszkańców Gminy?

W ocenie warunków życia w Gminie Brudzeń Duży przeważają odpowiedzi „średnie” (47,95%). Natomiast ponad 1/5 ankietowanych mieszkańców ocenia swoją sytuację raczej dobrze (22,22%) albo dobrze (16,96%).

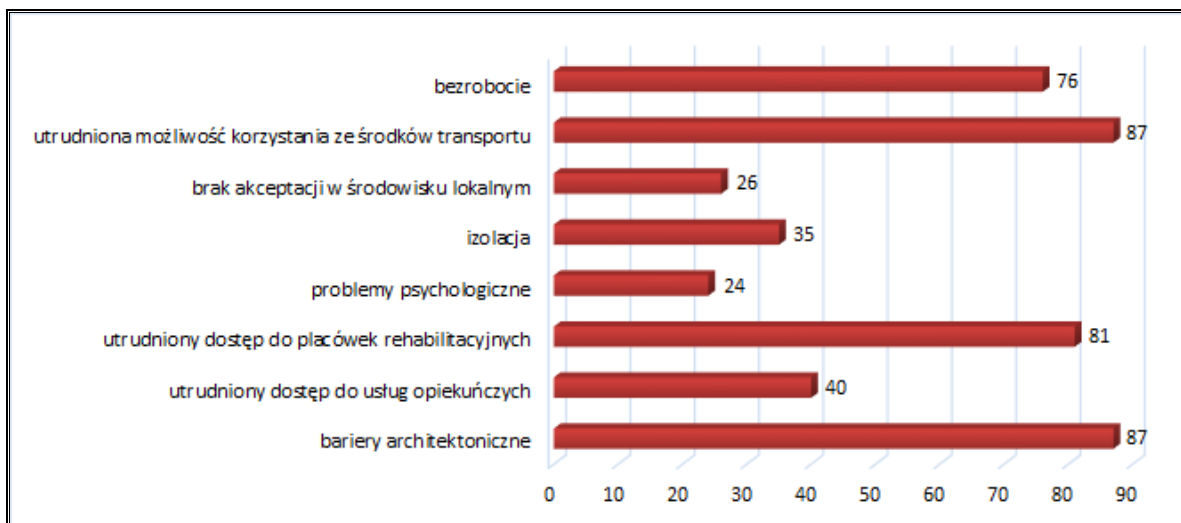
Z jakimi problemami społecznymi spotykają się osoby niepełnosprawne?

Wszyscy ankietowani zostali poproszeni o określenie problemów z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne. Problemy, które mogą towarzyszyć osobom niepełnosprawnym na terenie Gminy Brudzeń Duży to: bezrobocie, bariery architektoniczne, utrudniony dostęp do usług opiekuńczych, utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych, problemy psychologiczne, izolacja, brak akceptacji w środowisku lokalnym, utrudniona możliwość korzystania ze środków transportu.

Ankietowani uznali, że największymi problemami osób niepełnosprawnych na terenie Gminy Brudzeń Duży są:

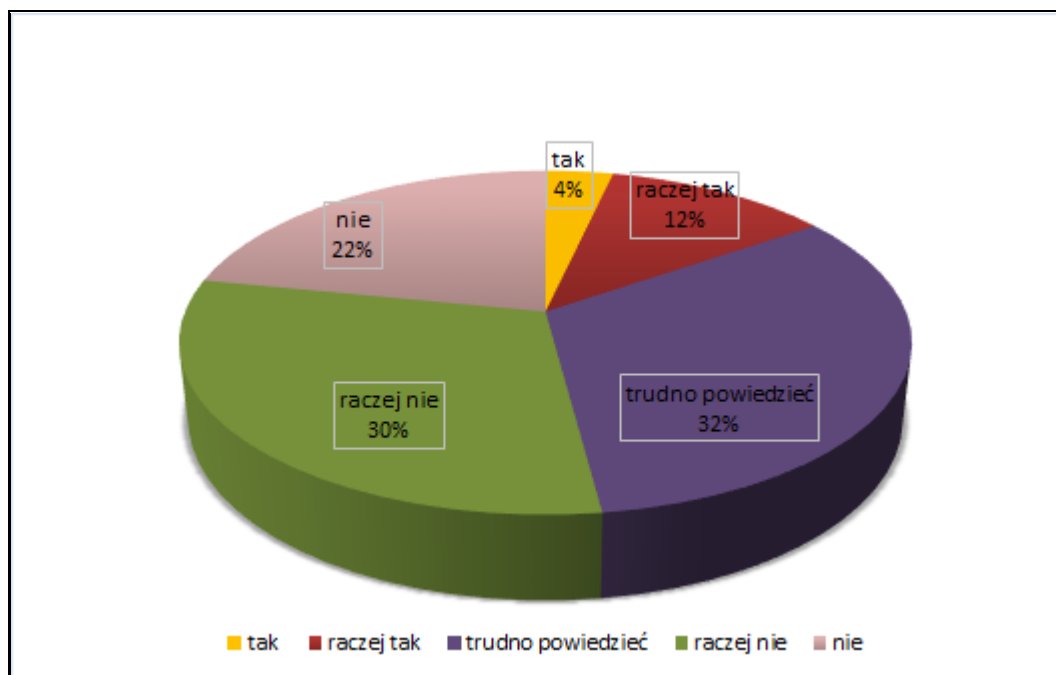
- utrudniona możliwość korzystania ze środków transportu oraz bariery architektoniczne (87 ankietowanych),
- utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (81 ankietowanych),
- bezrobocie (76 ankietowanych).

Poniżej została przedstawiona szczegółowa analiza występujących problemów wśród osób niepełnosprawnych.

Czy oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych (np. dostęp do placówek rehabilitacyjnych) jest wystarczająca?

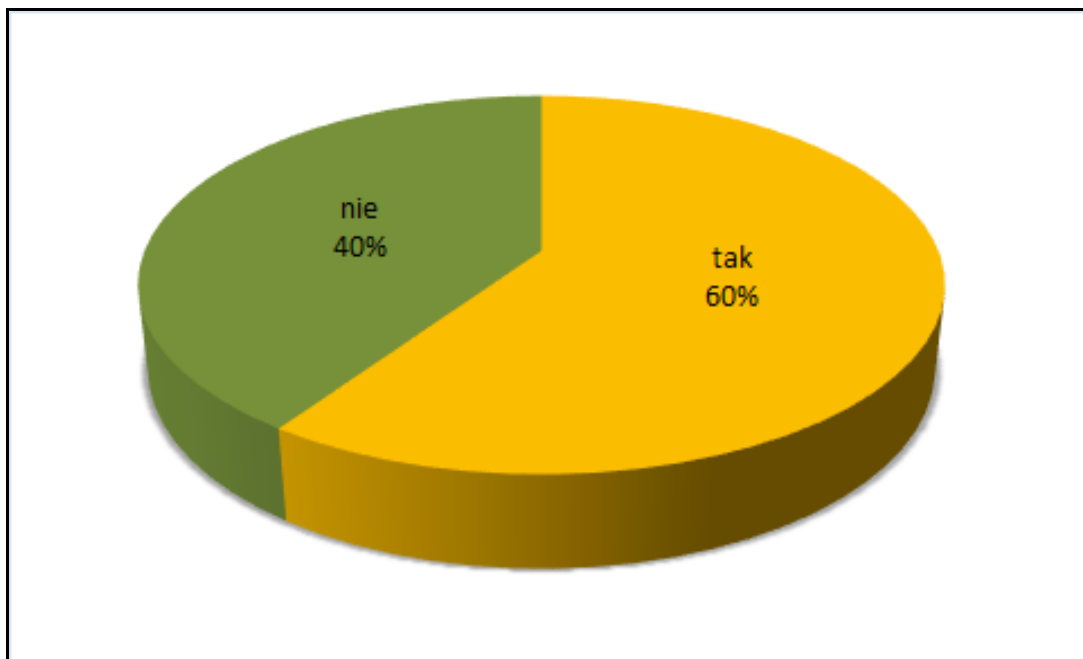
22% ankietowanych uważa, że oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych na terenie Gminy Brudzeń Duży nie jest wystarczająca. Według 30% ankietowanych oferta ta raczej nie jest wystarczająca. Jedynie 4% ankietowanych sądzi, że oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest wystarczająca. 32% ankietowanych nie ma zdania w tej sprawie.

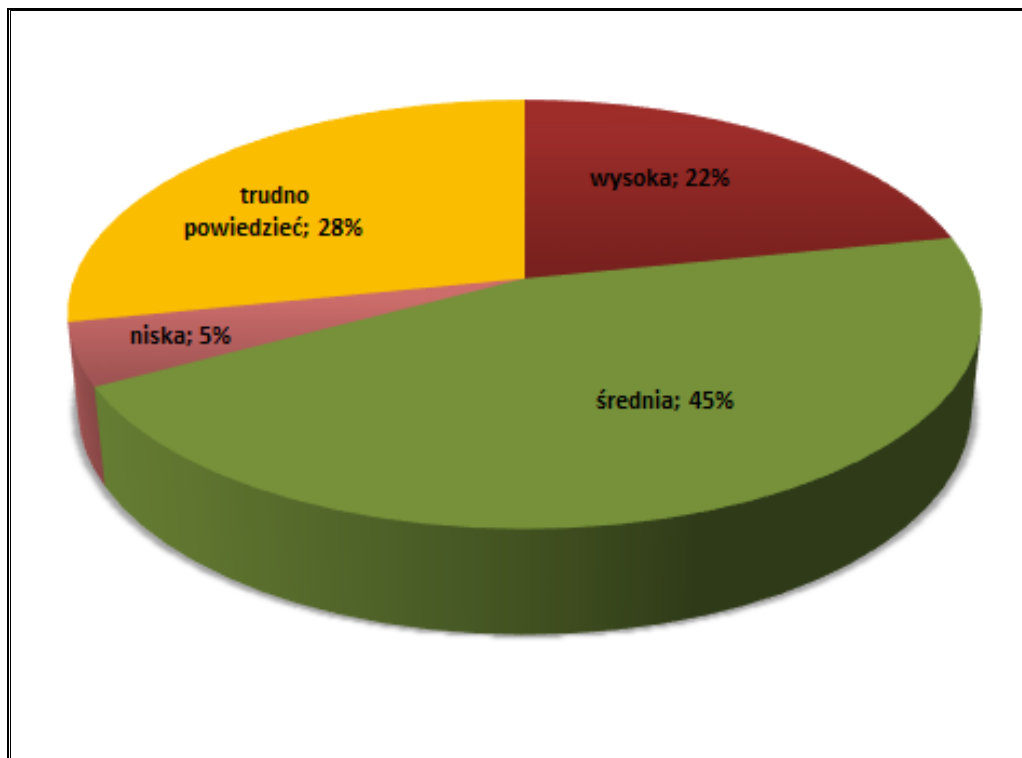
Czy dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie Gminy jest wystarczający?

Według 60% ankietowanych dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie Gminy Brudzeń Duży jest wystarczający. Pozostała część ankietowanych miała przeciwne zdanie w tej sprawie.

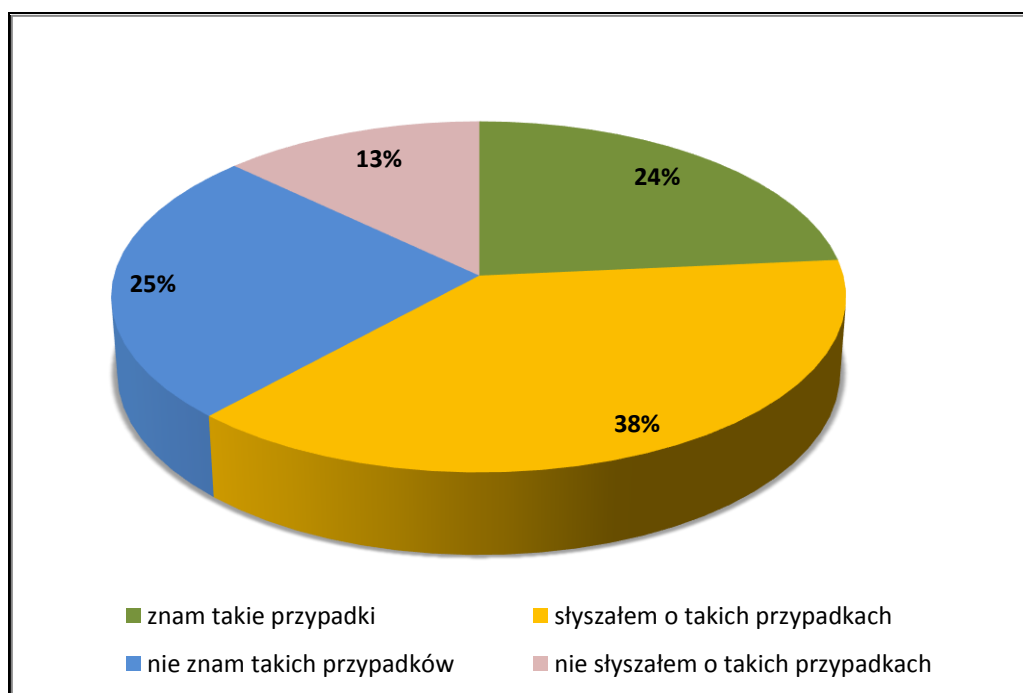
Jaka jest skala problemów uzależnień na terenie Gminy?

Według 22% ankietowanych poziom uzależnień na terenie Gminy Brudzeń Duży jest wysoki, 45% ankietowanych uważa, że problem ten występuje na średnim poziomie. Jedynie 5% respondentów wskazało na niską skalę problemów uzależnień na terenie Gminy, z kolei 28% ankietowanych nie umie stwierdzić, w jakim stopniu problem ten dotyka Gminę Brudzeń Duży.

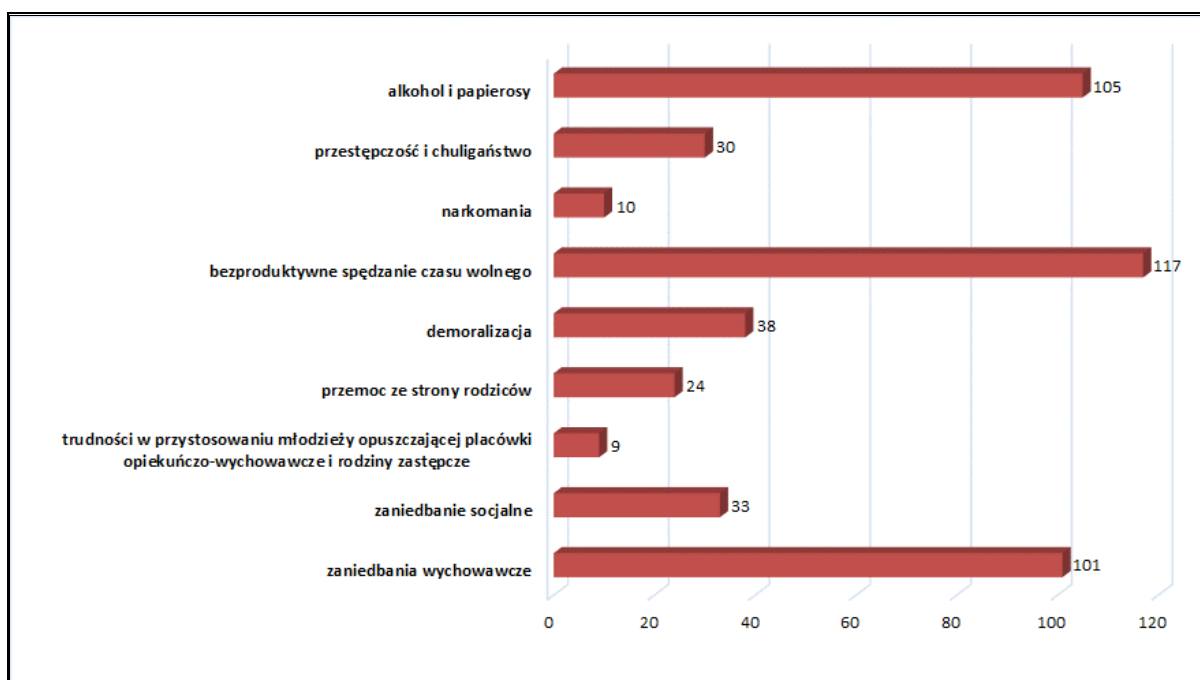
Czy na terenie Gminy występuje zjawisko przemocy domowej?

Najliczniejsza grupa ankietowanych (38%) słyszała o przypadkach występowania przemocy domowej na terenie Gminy Brudzeń Duży, a 24% ankietowanych zna takie przypadki. Jedynie 13% ankietowanych twierdzi, że nie słyszała o zjawisku przemocy domowej na terenie Gminy, zaś 25% respondentów nie zna przypadków występowania przemocy domowej.

**Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży dostrzegacie
Państwo najczęściej?**

Najwięcej ankietowanych uważa, że negatywnym zjawiskiem odnoszącym się do dzieci i młodzieży na terenie Gminy Brudzeń Duży jest bezproduktywne spędzanie wolnego czasu (117 ankietowanych). Drugim najczęściej występującym problemem według ankietowanych jest alkohol i papierosy (odpowiedź wskazało 105 ankietowanych), a kolejnym – zaniedbania wychowawcze (101 ankietowanych). Wśród pozostałych problemów występujących w mniejszej skali wskazano na: przestępczość i chuligaństwo, narkomania, demoralizację, przemoc ze strony rodziców, trudności w przystosowaniu młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo - wychowawcze i rodziny zastępcze oraz zaniedbanie socjalne.

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z następujących warunków życia w Gminie?

Największa liczba ankietowanych osób na terenie Gminy Brudzeń Duży jest zadowolona z:

- dostępności przedszkoli,
- oferty edukacyjnej szkół,
- organizacja imprez cyklicznych na terenie Gminy,

- dostępu do Internetu,
- dostępu do informacji na temat wydarzeń w Gminie,
- warunków mieszkaniowych,
- bezpieczeństwa publicznego,
- dostępu do opieki kulturalnej i społecznej.

Z kolei osoby niezadowolone wskazały na:

- organizację czasu wolnego,
- udział mieszkańców w życiu publicznym,
- dostęp do opieki zdrowotnej.

